

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

ANDREJA PAVLAKOVIČ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

POSLEDICE PLAČILNE NESPOSOBNOSTI PODJETJA

Ljubljana, november 2002
PAVLAKOVIČ

ANDREJA

IZJAVA

Študentka Andreja Pavlakovič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Petra Falatova in dovolim objavo tega diplomskega dela na fakultetnih straneh.

V Ljubljani, dne 25. 11. 2002

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. INSOLVENCA IN INSOLVENČNO PRAVO	5
3. PRISILNA PORAVNAVA	8
3.1. Namen in pogoji za uvedbo postopka PP	9
3.2. Začetek postopka PP	10
3.3. Organi v postopku PP	11
3.4. Načrt finančne reorganizacije	13
3.5. Potrditev postopka PP	15
4. STEČAJ	16
4.1. Pogoji za uvedbo stečajnega postopka in njene posledice	16
4.1.1. Pravne posledice stečaja	18
4.2. Organi stečajnega postopka	22
4.3. Prijavljanje terjatev	24
4.4. Unovčevanje dolžnikovega premoženja	25
4.5. Poplačilo upnikov	27
4.6. Zaključek stečajnega postopka	28
4.7. Skrajšani stečajni postopek	28
5. LIKVIDACIJA	29
5.1. Razlogi za uvedbo prostovoljne in prisilne likvidacije	29
5.2. Postopek prostovoljne likvidacije po ZGD	31
5.3. Postopek prisilne likvidacije po ZPPSL	32
5.4. Ustavitev likvidacijskega postopka in nadaljevanje poslovanja družbe	33
6. SKLEP	34
7. LITERATURA	36
8. VIRI	36

PRILOGE

SEZNAM KRATIC

OZ - Obligacijski zakonik

PP - prisilna poravnava

RS - Republika Slovenija

ZDR - Zakon o delovnih razmerjih

ZFPP - Zakon o finančnem poslovanju podjetij

ZGD - Zakon o gospodarskih družbah

ZPPSL - Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji

1. UVOD

Spremembe družbenoekonomskih razmerij, osamosvojitve Republike Slovenije, uvajanje načel tržnega gospodarstva, lastninjenje in podobno so v začetku devetdesetih let povzročili gospodarsko krizo in s tem tudi stečaje, s čimer se praksa ni bila pripravljena soočiti. Še manj pa je bilo na voljo znanja, sredstev in sposobnih podjetnikov, da bi se spoprijeli s propadanjem bivšega gospodarskega sistema. Čutile so se posledice, ki jih povzroča proces tranzicije.

Po zadnjih objavljenih podatkih v Statističnem letopisu RS glede ustanovitev in prenehanj poslovnih subjektov za obdobje od 1990 do leta 2000, je bilo v letu 2000 opazno povečanje prenehanj poslovanj podjetij glede na leto 1999, kakor tudi zmanjšanje števila ustanovljenih poslovnih subjektov. V letu 2000 je zaskrbljujoč tudi podatek, da je bilo dejansko ustanovljenih manj poslovnih subjektov, kot jih je prenehalo delovati (Statistični letopis RS, 2001).¹

Pozornost mi je pritegnilo prav to dejstvo, da je bilo v preteklih letih bodisi s stečajem ali pa z izbrisom iz sodnega registra po uradni dolžnosti iz podjetniške tekme izločenih več kot 25.000 podjetij. Vzrok za porast števila prenehanj delovanja podjetij v preteklih desetih letih je tudi ta, da so se v preteklih desetih letih, torej v obdobju tranzicije, v podjetniško tekmo spustili tisti, ki nekaj vedo in tisti, ki za podjetništvo niso sposobni. Podjetništvo je velika igra za denar, kjer mora vedno nekdo izgubiti, nekdo zmagati, izjemoma pa nastane tudi lahko pat pozicija. Tako je v evropskem prostoru statistično izračunano, da je na približno 10.000 podjetij, ki sodelujejo v tržni tekmi, 350 takih, ki morajo izgubiti, to pomeni, da je moral nad njimi biti sprožen stečaj ali druge oblike sanacije (Neffat, 2002, str. 43).

Moj namen je prikazati posledice in probleme posameznih načinov reševanja podjetij v krizi, ter opredeliti smer, ki se kaže v Ameriki in Evropi, kjer število sodno obravnavanih načinov reševanj podjetij iz krize upada, narašča pa način izvensodnih poravnav, ki bi bile potrebne tudi v Sloveniji, saj je marsikateri postopek stečaja, prisilne poravnave ali likvidacije uveden nepremišljeno in prehitro (Zajc, 1992, str. 26). Slabost slovenskega prostora, ki zavira učinkovito izvensodno poravnavo in prestrukturiranje podjetja, ki jo je izpostavil Rekar, je ta, da sta naš management in zakonodaja premalo usposobljena in ne dovoljujeta odpuščanja vseh kategorij delavcev, prisotno pa je tudi prehitro zadovoljstvo s kratkoročnimi rezultati (Repanšek, 2000, str. 51).

Težave podjetja so posledica različnih dejavnikov, od katerih sem jih nekaj že omenila v prvem odstavku, v vsakem primeru pa je finančno stanje tisti "rentgen", ki nam pove, da je

¹ Glej prilogo št. 1.

treba resno ukrepati. Ivanjko je namreč prepričan, da je velika večina malih podjetij pri nas kapitalsko neustreznih, katerih definicijo opredeljuje ZFPP. Tak primer nastane zaradi izgub v preteklosti, ki jih zmanjšuje lahko le lastniški kapital v podjetju (vidno iz bilance stanja). ZFPP je zato tisti zunanji nadzorovalec, ki bi moral vse podjetnike strezniti. Če ima podjetje kakršnekoli težave, potem je to trenutek, ko si mora podjetnik zastaviti vprašanje, kako bo posloval naprej (Vilfan, 2000, str. 28).

Naj omenim še en primer, ko podjetje ustvarja izgubo iz tako imenovanega operativnega poslovanja, kar se pokaže v bilanci uspeha. V bilanci uspeha so tedaj hkrati prihodki manjši od odhodkov in prihodki od prodaje manjši od proizvodnih stroškov in osebnih dohodkov zaposlenih. Če podjetje dalj časa ustvarja izgubo iz operativnega razloga, ta zmanjšuje trajni kapital in tako zopet nastane stanje iz prejšnjega odstavka – kapitalaska neustreznost (Vilfan, 2000a, str. 32).

Pozabiti pa ne smemo na težave podjetja, kadar ta ustvarja izgubo pri finančnem poslovanju. Stanje je tipično za podjetja, ki so zadolžena z dragimi krediti. Tako so prihodki manjši od odhodkov in hkrati obresti na prihodkovni strani manjši od obresti na odhodkovni strani bilance uspeha. Takšno dolgotrajajoče stanje lahko zopet vpliva na stanje trajnega kapitala (Vilfan, 2000a, str. 32). S povečanjem deleža dolga se pri financiranju poslovanja povečuje finančno tveganje, s tem pa tudi možnost stečaja oziroma finančne stiske podjetja (Berk, 2001, str. 163).

Nekatera podjetja se poskušajo izogniti plačilni nesposobnosti tako, da se poslužujejo različnih načinov plačevanja: od pobotov prek verižnih kompenzacij do obveznega večstrankarskega pobotanja (tako imenovane multikompenzacije), ki je urejeno z Odlokom o obveznem pobotanju obveznosti in terjatev pravnih oseb v RS. Poleg obveznega pobotanja sodelujejo podjetja tudi v verižnih kompenzacijah, kar je med slovenskimi podjetji precej razširjeno, pri čemer je zanimivo, da večina udeležencev med seboj nikoli ne posluje. Težava pa nastopi, ko v verižni kompenzaciji nastopijo tudi podjetja, ki se čez določen čas znajdejo v stečajnem postopku. Takrat postane verižna kompenzacija za upnika nevaren način poslovanja, kar lahko "zdrava" podjetja privede do krize (Petrovič, 2002, str. 7).

Pri izbiri metode za rešitev plačilno nesposobnega in zadolženega podjetja se je potrebno odločiti ali naj se podjetje ukine ali reorganizira. Prav tako se je pomembno odločiti, ali naj se ukinitvev oziroma reorganizacija podjetja opravi zunaj stečajnega sodišča ali na stečajnem sodišču. Ivanjko meni, da je potrebno ločiti stečaj družbe od stečaja družbenega premoženja in da je potrebno namesto stečajnih postopkov, ki so najslabša oblika poplačila upnikov, uveljaviti insolvenčne postopke, v katerih se resda prepušča stečaju družba, ne pa tudi podjetje. Podjetje je treba ohraniti v raznih oblikah reorganizacije in ga prestaviti v drugačno okolje, kjer lahko ponovno zaživi in plačuje upnike z donosom (Neffat, 2002, str. 43).

Po mnenju Tajnikarja pa iz ekonomskega vidika obstajajo samo tri skupine načinov reševanj podjetij zaradi poslovnega neuspeha (Vilfan, 2000, str. 29):

- preobrat podjetja – izvensodno, ki ga nekateri poimenujejo reorganizacija ali celo prestrukturiranje podjetja,
- ustanovitev tako imenovanih feniksov
- in stečaj podjetja.

1. Preobrat podjetja

Preobrat v podjetju lahko razdelimo na dve veliki fazi, od katerih je prva – tako imenovana prva pomoč – omejena na razmeroma kratko obdobje, druga pa lahko traja tudi več let. V obdobju tako imenovane prve pomoči bi morale podjetje najprej ugotoviti, ali obstajajo možnosti, da podjetje iz nelikvidnega stanja spremenimo v podjetje z ustrezno likvidnostjo in pozitivnimi profiti, ali pa je bolj smiselno, da priznamo dokončni neuspeh in podjetje podvržemo stečaju ali likvidaciji, kar je odvisno od stečajne oziroma likvidacijske mase. Tako je v času omenjenega obdobja potrebno vzeti pod drobnogled dogovore z investitorji in kreditorji, dogovore z dobavitelji, s kupci in z lastniki. Obstaja veliko na pogled zanemarljivih rešitev problemov z omenjenimi dogovori, vendar lahko z njimi doseže podjetje veliko - elementi poravnave po OZ. Podjetje tako lahko z vlagatelji dolžniškega kapitala sklene moratorij, kjer podjetju ni potrebno odplačevati glavnice. Podoben dogovor je potrebno doseči tudi z dobavitelji, kjer podjetju v obdobju prve pomoči ni potrebno plačevati starih terjatev. Na podlagi omenjenega pa podjetje na koncu prve pomoči izdelava načrt za pravi preobrat (Vilfan, 2000a, str. 30).

V drugem delu preobrata pa je potrebno najprej natančno identificirati težave in izdelati poslovni načrt, kjer je potrebno opredeliti vse poslovne funkcije. Tako lahko za že omenjene tri tipične probleme v podjetju (trajni kapital je negativen, izguba iz operativnega poslovanja in izguba iz finančnega poslovanja) v globalu obstaja več rešitev: dokapitalizacija, povečanje cen, znižanje proizvodnih stroškov in osebnih dohodkov, povečanje količine prodaje in proizvodnje, prestrukturiranje obveznosti podjetja ... Naslednji korak drugega dela avtor poimenuje: "Naredi, kar se da z obstoječimi resursi." Tukaj gre za kratkoročno uresničevanje načrtovanega preobrata podjetja s povečanjem prihodkov in zmanjšanjem stroškov (prodajo zalog, narejena inventura, spremljanje nastalih stroškov, analiza delovnih mest, zagotovljena informacijska baza, vpeljana učinkovita in primerna organizacijska struktura ...) brez velikih kadrovske sprememb. Glavni namen te stopnje pa je narediti kar se da z obstoječo strukturo v podjetju. Zadnja stopnja preobrata pa prinaša radikalne spremembe za dolgoročno stabilno in uspešno poslovanje na vseh področjih od managementa do naložb (Vilfan, 2000a, str. 32-34).

2. Ustanovitev feniksov

Reševanje podjetja iz krize z ustanovitvijo feniksov pride v poštev pri večjih podjetjih. Pri tem staro podjetje, ki ga ni mogoče rešiti, zapeljemo v stečaj, na "pogorišču" tega podjetja pa po poplačilu upnikov lastniki v prostorih starega podjetja ustanovijo več novih podjetij. Tajnikar poudarja, da feniksi nikoli niso celote starih podjetij, pač pa zgolj posamezni deli starega podjetja. Če bi bilo možno narediti profitno podjetje iz celote, potem bi to naredili s preobratom in ne s feniksi (Vilfan, 2000, str. 29).

3. Stečaj podjetja

Kakor se sliši ironično, stečaj niti ni tako slaba rešitev v mnogih primerih. S stečajem dosežemo to, da neko delovanje podjetja, ki prinaša izgubo, čim prej ustavimo. Stečaj je pravi odgovor tudi takrat, ko podjetje nima več kupcev – izdelek oziroma storitev več ni tržno zanimiva ali pa se je del trga zaprl. Eden od mnogih razlogov za stečaj pa je lahko tudi nezmožnost pokrivanja finančnih obvez – zato dobavitelji ustavijo nabavo, kar ustavi proizvodnjo. Lahko pa se zgodi tudi to, da podjetje zapustijo ključni ljudje, in to se zaradi tega znajde v operativnem in razvojnem kaosu (Vilfan, 2000, str. 29).

Tako je bila ameriška telekomunikacijska družba WorldCom prisiljena objaviti stečaj, potem ko so ji zaradi škandala s prirejanjem poslovnih rezultatov banke zaprle vrata in je tako ostala brez denarja za financiranje poslovanja (Viršek, 2002, str. 1).

Specifičen in nezavidljiv položaj, v katerem so se znašla slovenska podjetja glede na zgoraj omenjena dejstva, je dejstvo, pred katerim si nihče več ne zatiska oči, in sicer da slovenskim podjetjem primanjkuje gotovine, torej postajajo plačilno nesposobna, kar navsezadnje lahko privede do prisilne poravnave, stečaja ali likvidacije. Omenjeni postopki so med ljudmi prava neznanka in tema, o kateri več ve le malo ljudi. Ravno zaradi te ugotovitve in osebnega interesa zvedeti več, sem se odločila, da raziščem in predstavim značilnosti, novosti, razlike in medsebojne podobnosti prisilne poravnave, stečaja in likvidacije. V nadaljevanju bom najprej opredelila zakone, ki se prepletajo in vpletajo v omenjene postopke. Kaj pomenijo insolvenčni postopki, kaj ločitveni in izločitveni upniki, kapitalska neustreznost, nelikvidnost in insolventnost, kakšne so razlike med stečajnim in likvidacijskim postopkom, ne bo več med zakoni prepletana uganka.

2. INSOLVENCA IN INSOLVENČNO PRAVO

Prednosti insolvenčnega prava

V razlogih za sprejem zakona je zapisano, da zakon sledi udejanjanju novih idej, ki so oblikovane v insolvenčnem pravu, ki se je oblikovalo v zadnjih dvajsetih letih v zahodni Evropi. Insolvenčno pravo, za razliko od stečajnega prava, želi ohraniti zdrava jedra z dobrimi programi in kadri, ki so lahko podlaga za nov podjetniški začetek. Zakonodajalec praviloma ne določa metod in načinov takšnega saniranja, temveč je to prepuščeno stroki in okoliščinam konkretnega primera. Najbolj znana oblika reševanja zdravih jeder je ustanovitev odvodnih družb, ki so v 100-odstotni lasti družbe dolžnika oziroma družbe matere, pri kateri se izvaja program saniranja. Gre za nadzorovane stečaje, ki ne pomenijo namerno povzročene stečaja, kot se v praksi pogosto tolmači, temveč za nadzorovano vodenje stečaja, ki ohrani del podjetniško organiziranega premoženja, ki ga je vredno rešiti. Dosedanji klasični stečajni postopki, ki zapirajo gospodarske subjekte in prodajo premoženje zaradi poplčila upnikov, predstavljajo kazen za gospodarski subjekt, ne pa njegovo saniranje. Sodobno insolvenčno pravo upošteva, da se gospodarsko saniranje ne more reševati na sodišču. Sanacijske rešitve je treba domisliti in sprejeti v gospodarskih subjektih, sodišča pa nadzorujejo postopke. Najpomembnejše načelo insolvenčnega prava je takojšnje in hitro ukrepanje pri insolventnosti oziroma nelikvidnosti.

Pri iskanju odgovorov na vprašanje, kako utrditi finančno disciplino, se je na podlagi tez ZFPP² začela poglobljena razprava ob oblikovanju operativne zakonodaje, ki bi v skladu s sodobnimi pristopi insolvenčnega prava sankcionirala nespoštovanje zakonskih določil o pravočasnem ukrepanju ob prvih kriznih pojavih v podjetju.

ZFPP je odpravil vse dileme pojma nelikvidnosti, insolventnosti in kapitalske neustreznosti podjetja, ki so podlaga za uvedbo prisilne poravnave in stečaja. Pravila finančnega poslovanja podjetij so razdeljena v dve poglavji. To so pravila skrbnega finančnega poslovanja in pravila, ki opredeljujejo dolžnosti organov podjetja ter odgovornosti le-teh v primeru nelikvidnosti in/ali prezadolženosti. Za izvrševanje pravil so zadolženi predvsem člani uprave, ki tudi usmerjajo poslovno politiko podjetja, ki mora težiti ne samo k pravočasni poravnavi obveznosti, ampak tudi k dolgoročni rasti podjetja in doseganju optimalne rasti tržne vrednosti lastniškega kapitala.

² Prve teze za ta zakon so nastajale v Inštitutu za gospodarsko pravo pri Pravni fakulteti v Mariboru. Končni predlog pa je oblikovan v Ministrstvu za finance z združitvijo zakona o izbrisu družb iz sodnega registra, ki ga je pripravilo Ministrstvo za pravosodje oziroma Sodniško društvo.

Pravila skrbnega finančnega poslovanja

Ta pravila so v ZFPP opredeljena od 4. do 7. člena. V omenjenih členih je zapisano, da mora podjetje poslovati v skladu z določbami tega zakona in s pravili finančnega poslovanja, ki jih izdaja Slovenski institut za revizijo. ZFPP v 3. členu določa dve temeljni pravili poslovanja, ki jih mora uprava s skrbnostjo dobrega gospodarstvenika pri vodenju podjetja v vsakem trenutku upoštevati: sposobnost kratkoročno poravnati zapadle obveznosti (likvidnost) ter trajna sposobnost poravnavanja dospelih obveznosti podjetja (solventnost). Za zagotavljanje likvidnosti mora uprava načrtovati denarni tok prilivov in odlivov tako, da zagotovi podjetju v kratkem času možnost poplačila zapadlih terjatev. Če podjetje dolgoročno ni sposobno poravnati svojih obveznosti, lahko pride do prezadolženosti, to je do stanja, ko so obveznosti podjetja večje od premoženja podjetja.

Zakon samo za kapitalske družbe (d.d., d.o.o., k.d.d.) poleg že navedenih institutov likvidnosti in solventnosti uvaja tudi institut kapitalske ustreznosti, ki jo je potrebno ugotavljati glede na obseg in vrsto poslov, ki jih kapitalska družba opravlja ter tveganja, ki jim je družba izpostavljena glede na svojo primarno dejavnost.

Uprava mora redno spremljati tveganja, ki jim je podjetje izpostavljeno. Za podjetje predstavljajo tveganja, navedena v 9. členu ZFPP, ki se nanašajo na likvidnost in solventnost, tako tveganja na strani prilivov kot tveganja na strani odlivov. V 13. členu opredeljuje primer, ko postane podjetje nesposobno pravočasno izpolnjevati svoje obveznosti. Tedaj mora uprava sprejeti ukrepe za zagotavljanje likvidnosti ter o ukrepih obvestiti nadzorni svet. Če se v dveh mesecih od nastanka nelikvidnosti ne vzpostavi likvidnost, mora uprava pristojnemu sodišču predlagati začetek postopka prisilne poravnave ali stečajnega postopka. ZFPP je tako odpravil vse dileme o tem, kaj pomeni v ZPPSL določena dalj trajajoča plačilna nesposobnost – insolventnost. Ko uprava predlaga začetek prisilne poravnave ali stečajnega postopka, mora pri tem s skrbnostjo dobrega gospodarstvenika oceniti, ali je mogoče odpraviti vzroke nelikvidnosti ali prezadolženosti v okviru prisilne poravnave. Pred vložitvijo predloga za začetek postopka po 12. in 13. členu tega zakona mora uprava s skrbnostjo dobrega gospodarstvenika oceniti, ali je z ustreznimi metodami finančne reorganizacije v okviru prisilne poravnave mogoče odpraviti vzroke nelikvidnosti oziroma prezadolženosti.

Po 15. členu ZFPP je uprava dolžna enako obravnavati upnike, kar pomeni, da po nastanku nelikvidnosti oziroma prezadolženosti ne sme opravljati nobenih plačil oziroma prevzemati novih obveznosti, razen tistih, ki so po presoji skrbnega in vestnega gospodarstvenika nujna za tekoče poslovanje podjetja.

V kolikor je uprava po 12. in 13. členu ZFPP vložila predlog za začetek postopka prisilne poravnave, mora takoj začeti s pripravo načrta finančne reorganizacije, katerega vsebina je

določena v 47. in 48. členu ZPPSL. Po 17. členu ZFPP so dolžnosti uprave pri izvedbi metod finančne reorganizacije po potrditvi prisilne poravnave naslednje:

- zagotoviti mora, da so opravljene vse metode finančne reorganizacije, opredeljene v načrtu finančne reorganizacije,
- tudi po potrditvi prisilne poravnave mora uprava vse upnike obravnavati enakopravno. Za neenakopravno obravnavanje se šteje zlasti poplačilo terjatve posameznega upnika v večjem deležu od deleža, določenega s potrjeno prisilno poravnavo, oziroma pred rokom za poplačilo te terjatve,
- ne glede na določbo 15. člena ZFPP lahko podjetje prenese del poslovanja na novoustanovljeno pravno osebo, če je bil takšen prenos opredeljen kot ena od metod finančne reorganizacije.

Odškodninska odgovornost uprave, nadzornega sveta in družbenikov pri stečaju

ZFPP določa posebna pravila o odškodninski odgovornosti uprave in nadzornega sveta kot pravno posledico kršitve njihovih dolžnosti, opredeljenih od 10. do 15. člena. Gre za tipično obliko profesionalne objektivne odgovornosti v primeru stečaja. Člani uprave in nadzornega sveta solidarno odgovarjajo upnikom za škodo, ker v stečajnem postopku niso dosegli polnega poplačila terjatev. Zakon postavlja domnevo, da je upnikom nastala škoda, ki je enaka višini dela terjatve, ki je iz stečajne mase ni mogoče poplačati.

Odškodninska odgovornost je podana po določbah ZFPP samo v primeru, če je nad podjetjem začel stečaj in če je izpolnjen še eden od dodatnih pogojev, ki jih zakon podrobneje opredeljuje v 19. in 20. členu. Tako so člani uprave solidarno odgovorni, če ob nastopu nelikvidnosti ali prezadolženosti niso predlagali začetka stečajnega postopka ali prisilne poravnave, ali če tega niso storili pravočasno. Poleg navedenega razloga je pričakovati, da bo v praksi najpogosteje uprava odgovorna tudi zaradi kršitve prepovedi ustavitve vseh plačil razen nujnih.

Ker gre za profesionalno odgovornost, je višina odškodnine za posameznega člana uprave in nadzornega sveta omejena po višini glede na velikost družbe - do 15 milijonov tolarjev pri veliki d.d. ali d.o.o., do milijon tolarjev pri ostalih primerih d.d. ali d.o.o. Omejitev višine odškodninske odgovornosti pa ne velja, če je bila škoda povzročena namenoma ali iz hude malomarnosti.

ZFPP določa tudi posebna pravila o odškodninski odgovornosti družbenikov v primeru stečaja podjetja. Za razliko od članov uprave in nadzornega sveta, ki so omejeno

odškodninsko odgovorni, so družbeniki odgovorni upnikom za celotno škodo z vsem svojim premoženjem. Družbeniki so odgovorni le, če so družbeniki glasovali proti sprejemu ukrepov za zagotovitev kapitalske ustreznosti, ki jih je uprava predlagala v zadnjih dveh letih pred začetkom stečaja.

Odškodninska odgovornost tudi po ZGD

Določbe ZFPP o odškodninski odgovornosti v primeru stečaja ne izključujejo odškodninske odgovornosti članov uprave, nadzornega sveta in družbenikov po drugih zakonih. Zaradi kršitve dolžnosti uprave, opredeljenih v ZFPP, bo mogoče uveljaviti odškodninsko odgovornost tudi na podlagi 258. člena ZGD.

3. PRISILNA PORAVNAVA

Prisilna poravnava je po definiciji ZPPSL insolvenčni postopek, namenjen preprečitvi stečaja. Razlika med stečajnim postopkom in prisilno poravnavo je ta, da je prvi mišljen kot eksekutoren postopek, prisilna poravnava pa želi ohraniti pravno osebo. Hkrati pa sta tudi kolektivna postopka, pri kateri je na eni strani dolžnik in na drugi več upnikov, pri čemer želita obe strani zadovoljiti lastne interese, ki pa so različni. Namen prisilne poravnave je tako znižanje obveznosti, da bi bilo ohranjeno dolžnikovo delovanje oziroma podjetje. V stečajnem postopku pa je v ospredju poplačilo upnikov in likvidacija dolžnika.

Ločujemo več vrst poravnav. Najbolj značilna poravnava je v dogovoru o nadaljevanju dela pravne osebe in pristanku udeležencev, da se ne izvede stečaj in da so zahtevki delno poravnani, delno pa odloženi, običajno tudi zmanjšani. Možna je tudi poravnava s tem, da se samo odložijo izpolnitve dolžnikovih obveznosti. Nadaljnja možnost je, da dolžnik predlaga upnikom, da bi bili v vrednosti njihovih terjatev udeleženi v premoženju dolžnika kot družbeniki (delničarji). V slednjem primeru govorimo o transformaciji dolžniškega razmerja v upravljavsko. Vsekakor v slednjem primeru ne gre za tiho udeležbo, ampak za pravo s prevzemom vseh rizikov. Posebna oblika poravnave je likvidacijska, pri kateri se opredeli vrednost premoženja in sklene dogovor, da se nepokriti del dolgov odpiše, ker obstoje realne napovedi, da je podjetje sposobno za življenje. Obstoje tudi kvotno-likvidacijske poravnave, v katerih se dolžnik obveže, da bo s poslovanjem nadaljeval, da pa zagotavlja določeno kvoto za pokritje – seveda nižjo, kot bi bil seštevek vseh dolgov. V postopku prisilne poravnave se opredeli pravni položaj upnikov in dolžnika, kar se zagotovi s sprejemom načrta finančne organizacije. Ta plan opredeljujejo v tujih pravnih redih kot bistvo reforme insolvenčnega prava.

Možna bi bila tudi izvensodna poravnava, s katero pa bi se morali strinjati vsi udeleženci; to bi bila poravnava po pravilih OZ. Tako ni možno izvesti izvensodne poravnave le z večino glasov upnikov. V primeru izvensodne poravnave z upniki bodo po sklenitvi teh poravnav odpadli razlogi, ki so pogoj za začetek stečajnega postopka (verjetnost terjatve in nelikvidnost in/ali prezadolženost). Tako je prisilna poravnava kot insolventni postopek izglasovana šele potem, ko zanjo glasuje z zakonom predpisana večina upnikov, torej v tem primeru ne gre za popolno soglasje. Ta poravnava stopi v veljavo s potrditvijo s strani sodišča.

3.1. Namen in pogoji za uvedbo postopka PP

Po ZPPSL je namen prisilne poravnave odprava insolventnosti oziroma prezadolženosti, torej ekonomskega položaja, zaradi katerega se nad dolžnikom lahko začne stečajni postopek. Stečajni postopek se namreč opravi nad dolžnikom, ki je dalj časa plačilno nesposoben (insolventen) ali prezadolžen. Takšnemu dolžniku zakon omogoča, da upnikom predlaga sklenitev prisilne poravnave. Za prisilno poravnavo se dolžnik odloči, kadar je prepričan, da lahko z uspešno izpeljano prisilno poravnavo in z načrtom finančne reorganizacije trajno izboljša svoje ekonomsko-finančno stanje in omogoči uspešno nadaljevanje poslovanja. Tako s sklenjeno in potrjeno prisilno poravnavo dolžnik lahko doseže, da se njegovi dolgovi zmanjšajo in/ali odložijo v skladu s pogoji prisilne poravnave. Vložitev predloga za začetek postopka prisilne poravnave je procesna ovira za začetek stečajnega postopka, saj po uvedbi postopka prisilne poravnave do njegovega dokončanja stečajnega postopka ni mogoče začeti (5. člen ZPPSL).

Od prejšnje ureditve se sedanji zakon najbolj razlikuje po ureditvi postopka prisilne poravnave in uvedbi novega pravnega instituta v ta postopek – načrta finančne reorganizacije, ki je bila oblikovana z namenom gospodarskim subjektom v finančnih težavah omogočiti učinkovitejšo finančno prestrukturiranje in s tem možnost, da nadaljuje poslovanje (Plavšak, 1997, str. 58).

Uporaba določb zakona v praksi pa je pokazala, da pravna ureditev prisilne poravnave glede na stanje slovenskega gospodarstva in posameznih gospodarskih subjektov ni v celoti ustrezala, da bi omogočila finančno prestrukturiranje. Eden od ključnih namenov novele je zato omogočiti insolventnemu oziroma prezadolženemu dolžniku, da lažje (z zmanjšanjem deležev in podaljšanjem rokov za poplačilo) in bolj učinkovito izvede finančno prestrukturiranje (Neffat, 2002, str. 43).

Postopek se uvede v skladu s 23. členom ZPPSL, in sicer z vložitvijo predloga za začetek postopka prisilne poravnave, začne pa se s sklepom poravnalnega senata o začetku postopka. Postopek je uveden le na predlog dolžnika. Predlog se lahko poda le v pisni obliki, biti mora brezpogojen in brez pridržkov. Predlog pomeni željo dolžnika, da pride do sanacije njegovega

premoženja. Stvarni razlogi za uvedbo prisilne poravnave so enaki kot pri uvajanju stečaja. Gre za insolventnost ali prezadolženost dolžnika, ki je natančneje opredeljena v 9. členu ZFPP.

3.2. Začetek postopka PP

V predlogu za začetek postopka prisilne poravnave morajo biti, po 24. členu ZPPSL, poleg opredelitve pristojnega sodišča in identifikacijskih elementov dolžnika navedena tudi dejstva o pogojih za začetek postopka. Le-ta morajo biti natančno opredeljena in takšna, da jih je možno preveriti. Razvidni morajo biti načini, višina in čas poplčila prizadetih upnikov. Predlagatelj na predlog ni strogo vezan, saj so spremembe dopustne do predložitve načrta finančne reorganizacije. Predlogu je potrebno predložiti še poročilo o dolžnikovem ekonomsko-finančnem stanju, kjer so potrebni zlasti podatki, ki kažejo na insolventnost in/ali prezadolženost. Predložiti je potrebno tudi zadnjo bilanco stanja, izkaz uspeha, izkaz gotovinskih tokov, dokumentacijo, ki izkazuje verjetnost, da so dani pogoji za začetek postopka, seznam upnikov in pripadajoči seznam ločitvenih in izločitvenih upnikov. V kolikor nima predlog obveznih sestavin, predsednik poravnalnega senata po 25. členu vrne predlog v popravilo in določi rok, ki ne sme biti krajši od 8 dni.

Postopek prisilne poravnave, kot ga določajo člani od 27. do 45., se začne, ko poravnalni senat (senat treh sodnikov, ki jih imenuje sodišče) na podlagi obveznih sestavin predloga sprejme sklep o začetku postopka. S sklepom poravnalni senat naloži predlagatelju, da položi predujem za stroške postopka in določi rok za položitev predujma, ki ne sme biti krajši od 8 dni. S sklepom se tako seznanijo upniki, da lahko pravočasno prijavijo svoje terjatve. To stori z oklicem, ki ga na dan izdaje nabije na oglasno desko na sodišču in objavi v Uradnem listu RS, lahko pa tudi v sredstvih javnega obveščanja. Pravne posledice začetka postopka nastanejo z dnem, ko je oklic nabit na oglasno desko. Z začetkom postopka nastopijo za dolžnika omejitve v upravljanju in razpolaganju s premoženjem, dan začetka pa je tudi ločnica med terjatvami, ki sodelujejo v postopku, in tistimi, nastalimi po začetku postopka, na katere zmanjšanje obveznosti ne vpliva. Po 31. členu sme dolžnik po dnevu, ko je bil vložen predlog za začetek postopka, in vse dotlej, dokler ni odločeno o začetku postopka prisilne poravnave, opravljati tekoče posle v zvezi z opravljanjem dejavnosti in poravnanjem obveznosti iz tega naslova. Za izjemne primere pa si mora podjetje pridobiti dovoljenje poravnalnega senata. Predlagatelj pa lahko v skladu s 33. členom predlog umakne le do naroka za prisilno poravnavo, na podlagi katerega predsednik poravnalnega senata razpiše narok za obravnavanje predloga.

Prijava in preizkus terjatev

Prijava terjatev je po 43. členu ZPPSL v postopku prisilne poravnave potrebna zaradi pridobitve glasovalne pravice ter ugotovljene terjatve. Rok za prijavo terjatve je prekluzivne narave, kar pomeni, če upnik opusti prijavo ali jo prepozno odda, ne izgubi terjatve, izgubi le glasovalno pravico. Prijavijo lahko terjatve, nastale do dneva začetka postopka prisilne poravnave, v roku 30 dni po dnevu, ko je bil oklic o začetku postopka objavljen v Uradnem listu RS. V postopku prisilne poravnave prijavijo upniki tiste terjatve, ki so nastale do dneva začetka postopka, ne glede na to, če so tudi že dospele. Terjatev je obligacijska pravica zahtevati določeno poplačilo.

Pravni temelj nastanka terjatve je bodisi pogodba bodisi zakon. Dolžnik, upravitelj prisilne poravnave in upniki lahko po 44. členu vložijo obrazložen ugovor zoper obstoj terjatve in njeno višino. Rok je prekluzivne narave in traja 30 dni, šteto od izteka roka za prijavo terjatev. Oseba, ki vloži ugovor, tega obrazloži s tem, da navede dejstva, iz katerih izhaja, da prijavljena terjatev ne obstoji, in priloži dokaze o teh dejstvih. Ker poravnalni senat odloča o verjetnosti obstoja terjatev, proti katerim je bil vložen ugovor, zunaj naroka, presoja verjetnost zgolj na podlagi dejstev, navedenih v prijavi terjatev in ugovorov, ter priloženih dokazov.

3.3. Organi v postopku PP

Poravnalni senat

V 16. členu ZPPSL je zapisano, da postopek prisilne poravnave vodi senat treh sodnikov krajevno pristojnega okrožnega sodišča (poravnalni senat), od katerih je eden predsednik senata. Krajevna pristojnost je določena s sedežem pravne osebe. Sodišče se ukvarja predvsem s procesnimi predpostavkami ter ob tem izda sklep o začetku oziroma s sklepom zavrže predlog. V kolikor masa po predhodni oceni ni vredna več kot 10.000.000 SIT, gre za skrajšani postopek, prisilno poravnavo pa vodi sodnik posameznik. Senat praviloma določi tudi upravitelja sodne poravnave; če upravitelj prisilne poravnave ni določen, opravlja njegove funkcije predsednik senata.

Upravitelj prisilne poravnave

Iz določb 16. in 17. člena tega zakona je razvidno, da imenovanje upravitelja postopka ni obvezno, o čemer odloči poravnalni senat. Vendar ko poravnalni senat ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka prisilne poravnave, lahko določi upravitelja prisilne poravnave, za katerega veljajo enaki pogoji kot za določitev stečajnega upravitelja. Poravnalni senat lahko tako tudi odstavi upravitelja po uradni dolžnosti na predlog predsednika senata,

upniškega odbora in drugih zainteresiranih oseb, če je razlog neizpolnitev obveznosti, kršitev načela nepristranskosti, kršitev načela skrbnosti ter vestnosti in poštenja.

Po 18. členu ZPPSL so naloge upravitelja prisilne poravnave predvsem dveh narav: preizkusne in nadzorne. Preizkusna naloga je namenjena predvsem ugotavljanju gospodarskega stanja dolžnika in tako pojasniti vzroke, ki so pripeljali do kritičnega stanja. Nadzorne naloge pa se nanašajo na poslovno vodenje dolžnika, nadzor nad knjigami in dokumentacijo, kakor tudi na nadzor nad vodenjem blagajne ter celotnim poslovanjem dolžnika po začetku prisilne poravnave.

Predvsem pa mora urejati in prevzeti naslednje naloge:

- preizkusiti stanje premoženja in poslovanje dolžnika,
- preizkusiti seznam upnikov in seznam dolžnikovih dolžnikov,
- preizkusiti verodostojnost terjatev,
- ugovarjati zoper neutemeljeno prijavljene terjatve,
- prijaviti poravnalnemu senatu, če dolžnik ravna v nasprotju z zakonom,
- opravljati druge dolžnosti, določenih z ZPPSL.

Upravitelj prisilne poravnave³ je po 19. členu upravičen do povrnitve vseh stroškov in do primerne nagrade za delo, o katerih odloča poravnalni senat. Dolžnik mora poleg lastnih stroškov zastopanja in sodnih taks kriti tudi nagrado ter stroške upravitelja prisilne poravnave. Upravitelj je osebno odgovoren za škodo, ki jo je povzročil udeležencem v postopku. Po tem členu ločujemo interno odgovornost (gre za odgovornost napram dolžniku) in eksterno (deliktno odgovornost napram drugim udeležencem).

Upniški odbor

Poravnalni senat z odredbo, ki je sestavni del sklepa o začetku postopka prisilne poravnave, imenuje upniški odbor iz seznama upnikov oziroma izmed upnikov, ki so prijaviли terjatve, pa niso bili na seznamu upnikov, z namenom zavarovanja koristi upnikov v postopku prisilne poravnave. 21. člen določa, da je v upniškem odboru liho število članov, in sicer najmanj pet. Pravice, obveznosti in odgovornosti upniškega odbora so opredeljene v 22. členu ZPPSL. Upniški odbor je samostojen organ, njegov namen pa je nuditi pomoč upravitelju in ga nadzirati, zato se naloge nanašajo na celotno delovno področje upravitelja:

- ima pravico pregledati poslovanje in finančno stanje dolžnika ter zahtevati podatke, ki so pomembni za oblikovanje načrta finančne reorganizacije,
- sodelovati pri oblikovanju načrta finančne reorganizacije,

³ Glej prilogo št. 2.

- predlagati postavitvev ali odstavitev upravitelja,
- dajati predloge in mnenja ter opravljati druga dejanja, ki so pomembna za zaščito upnikov v postopku.

3.4. Načrt finančne reorganizacije

Načrt finančne reorganizacije je obvezen akt, ki ga mora predložiti dolžnik k predlogu za začetek prisilne poravnave, vendar najkasneje v treh mesecih od dneva vložitve predloga. Vložiti ga je potrebno v najmanj 10 izvodih, tako da ga prejmejo poravnalni senat, upravitelj prisilne poravnave in upniški odbor. V kolikor po 46. členu ZPPSL dolžnik v omenjenih rokih tega člena ne predloži načrta finančne reorganizacije, poravnalni senat ustavi postopek.

V načrtu finančne reorganizacije dolžnik predlaga prisilno poravnavo, kot je zapisano v 47. členu ZPPSL, s tem da:

- razvrsti terjatve v razrede terjatev glede na pravni in poslovni temelj in druge znake istovrstnosti, če za posamezne razrede ponudi različno sorazmerno znižanje terjatev,
- navede, za katere razrede terjatev se položaj upnikov tudi po potrditvi načrta finančne reorganizacije ne spremeni,
- navede predlog za izplačilo terjatev v zmanjšanem znesku in roke za izplačilo za vsak razred terjatev, razen za terjatve iz prejšnje točke,
- predvidi enako sorazmerno znižanje terjatev oziroma podaljšanje roka za izplačilo za vse terjatve v okviru posameznega razreda, razen če imetnik v okviru posamezne terjatve v okviru tega razreda izrecno pristane na manj ugodne pogoje za izplačilo te terjatve.

V razrede bo moral dolžnik razvrstiti terjatve, če bo želel posameznim razredom terjatev ponuditi različne pogoje izplačila terjatev. To bo storil takrat, ko meni, da bi bilo za nekatere upnike sprejemljivejše večje zmanjšanje terjatev s krajšim rokom odložitve teh (na primer za dobavitelje), drugim upnikom pa bi bolj ustrezalo celotno plačilo terjatev, četudi z daljšim rokom odložitve (primer za banke). Če dolžnik terjatev ne bo razvrstil v razrede, mora vsem upnikom ponuditi enake pogoje izplačila. V opisanem primeru tvorijo vse terjatve en razred.

Poleg omenjenih razredov in terjatev, mora dolžnik navesti tudi terjatve, za katere se položaj po potrditvi poravnave ne spremeni. To pa so ločitveni upniki, na katere potrjena prisilna poravnava ne učinkuje. Tem privilegiranim upnikom dolžnik ne more ponuditi poplačila v zmanjšanem deležu, z odloženim rokom plačila niti drugačnega poplačila. Slednje pa ne velja, če se upnik takšnemu položaju odpove.

Obveznost izplačila terjatev samo v denarju izhaja iz 48. člena ZPPSL, razen če posamezen upnik izrecno pristane na drugačno plačilo. V soglasju z upniki v načrtu finančne reorganizacije lahko predlaga preoblikovanje terjatev upnikov v lastniške deleže. Terjatve pa se lahko preoblikujejo v kapitalske deleže tudi na podlagi povečanja osnovnega kapitala družbe s stvarnimi vložki. V kolikor dolžnik v načrtu finančne reorganizacije⁴ predlaga zmanjšanje terjatev upnikov in nove roke poplačil, mora upoštevati zakonske omejitve, po katerih ne sme ponuditi manjšega odstotka poplačila kot:

- 20 % poplačilo, če rok za poplačilo ni daljši od 1 leta,
- 40 % poplačilo, če rok za poplačilo ni daljši od 2 let,
- 60 % poplačilo, če rok za poplačilo ni daljši od 3 let,
- 80 % poplačilo, če rok za poplačilo ni daljši od 4 let,
- 100 % poplačilo z odložitvijo za največ 5 let.

V kolikor banka položi svojo garancijo za poplačilo zgoraj omenjenih procentov poplačila, se takšna poravnava imenuje garantirana prisilna poravnava. Dolžnik mora v načrtu finančne reorganizacije utemeljiti, da bo lahko izpolnil obveznosti iz predlagane prisilne poravnave, in obrazložiti dodatne metode finančne reorganizacije, ki to zagotavljajo. V zvezi s tem mora dolžnik po 47. členu ZPPSL predložiti:

- revidirano obračunsko bilanco stanja na zadnji dan trimesečja pred vložitvijo načrta finančne reorganizacije,
- revidirano predračunsko bilanco stanja na zadnji dan trimesečja pred vložitvijo načrta finančne reorganizacije,
- revidiran izkaz uspeha in finančnih tokov za zadnje leto in tekoče leto do datuma bilance stanja na zadnji dan preteklega trimesečja,
- predračunski izkaz finančnih in denarnih tokov za obdobje, na katero se nanaša prisilna poravnava oziroma za čas izplačila v prisilno poravnavo vključenih terjatev upnikov.

Z metodo finančne reorganizacije razumemo vsako metodo iz 49. člena ZPPSL, ki omogoča odpravo plačilne nesposobnosti, prezadolženosti oziroma zagotovitev pogojev za normalno poslovanje dolžnika. V ta namen je mogoče metode razvrstiti:

- v prestrukturiranje obstoječih virov financiranja, s katerim razumemo spremembo razmerij med dosedanjimi posameznimi viri financiranja,
- v zagotovitev novih denarnih (likvidnih) sredstev, ki z verjetnostjo prikazujejo, da bo dolžnik sposoben izpolniti obveznosti iz predlagane prisilne poravnave in da bo imel dovolj sredstev za poplačilo teh obveznosti,

⁴ Glej prilogo št. 3.

- v prestrukturiranje proizvodnje, s katerim razumemo predvsem zmanjšanje stroškov proizvodnje in njeno posodobitev. Pri tem bo moral spet prikazati oceno naložbenih stroškov, finančne ovire in oceno rezultatov po končani naložbi.

Položaj zaposlenih

Z novim ZDR pa so uvedene nekatere novosti glede prenehanja delovnih razmerij v prisilni poravnavi. V 106. členu ZDR je določen način, s katerim upravitelj prisilne poravnave odpove pogodbe o zaposlitvi, upoštevajoč pri tem 30-dnevni odpovedni rok. Ta ureditev je bistveno drugačna od sedanje, ko je lahko dolžnik izdal sklep o prenehanju delovnih razmerij v načrtu finančne reorganizacije navedenemu številu delavcev, vendar brez odpovednega roka, po pravnomočnosti sklepa o potrditvi prisilne poravnave. Pri tem mora upravitelj prisilne poravnave, ki ni zakoniti zastopnik ali poslovodja družbe,⁵ o razlogih za odpoved pogodb o zaposlitvi obvestiti sindikate, se z njimi posvetovati in šele potem odpovedati pogodbe.

3.5. Potrditev postopka PP

Postopek se nadaljuje z narokom za prisilno poravnavo, če ga dotlej ne ustavi bodisi sam dolžnik bodisi poravnalni senat na predlog upnikov ali po uradni dolžnosti. Na naroku obrazloži dolžnik svoje ekonomsko-finančno stanje in načrt finančne reorganizacije, ki ga je moral predložiti najkasneje tri mesece po dnevu vložitve predloga za začetek postopka prisilne poravnave. Prisilna poravnava je sprejeta, če zanjo glasujejo upniki, katerih terjatve znašajo več kot 60 % vseh terjatev upnikov, ki imajo glasovalno pravico. Ko upniki sprejmejo prisilno poravnavo in je morebitni predlog za ustavitev postopka zavržen, poravnalni senat potrdi prisilno poravnavo in o tem izda sklep. Sestavna dela sklepa sta tudi razvrstitev terjatev v razrede in način poplačila terjatev iz posameznih razredov v načrtu finančne reorganizacije.

Poravnalni senat potrdi prisilno poravnavo v skladu z 58. členom ZPPSL, če je prisilna poravnava sprejeta in če se ne sprejme predlog za ustavitev postopka iz 34. člena tega zakona. V izreku sklepa, s katerim poravnalni senat potrdi prisilno poravnavo, mora biti opravljena razvrstitev terjatev v razrede in način poplačila za posamezne razred. S tem je razrešen temeljni problem prisilne poravnave – ureditev terjatev upnikov praviloma z njihovim zmanjšanjem in/ali odložitvijo ter zagotovitev pridobitve nadaljnjega poslovanja dolžnika.

V kolikor dolžnik ne izpolni obveznosti, sklenjenih na podlagi prisilne poravnave, sledi stečajni postopek. Pomembna razlika med upniki, ki bodo v prisilni poravnavi poplačani v

⁵ Upravitelj prisilne poravnave za razliko od stečajnega upravitelja ni pristojen zastopati dolžnika niti odločati o vodenju poslov, saj v prisilni poravnavi funkcije organov upravljanja dolžnika ne prenehajo, prav tako pa ne prenehajo pooblastila oseb, ki dolžnika zastopajo in zanj vodijo poslovanje.

celoti, in med tistimi, ki bodo poplačani delno, in onimi, ki ne bodo poplačani niti delno je ta, da prvi v morebitnem stečajnem postopku, ki bi se začel zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi sklenjene prisilne poravnave, nimajo nikakršnih pravic, drugi imajo pravico do prijave polnega zneska neizplačanega dela terjatve, tretji pa pravico do prijave polnega zneska terjatve.

Za vprašanja, ki v poglavju o prisilni poravnavi niso urejena, je smiselno uporabljati določbe o stečajnem postopku, razen določb o izpodbijanju pravnih dejanj v stečaju. Katere določbe stečajnega postopka je smiselno uporabljati, je obrazloženo v komentarju k posameznim členom prisilne poravnave.

4. STEČAJ

4.1. Pogoji za uvedbo stečajnega postopka in njene posledice

Stečajni postopek je posebna oblika izvršilnega postopka, ki se opravi nad celotnim premoženjem dolžnika z namenom enakomernega in sočasnega poplačila vseh upnikov, je pa tudi dokončno prenehanje dolžnikovih pravnih razmerij oziroma dolžnika samega.

Razlog za začetek stečajnega postopka (opredeljenega v 91. členu ZPPSL) je takšno slabo finančno stanje dolžnika, da slednji v daljšem času ni sposoben plačevati dospelih obveznosti (je torej insolventen) ali pa so njegove obveznosti večje od njegovega premoženja (je torej prezadolžen).

Tako dolžnik sam kakor tudi upniki imajo v primeru slabega finančnega stanja interes za začetek stečajnega postopka. Njihov interes temelji na pravilu, potrjenem v poslovni praksi: kadar je finančno stanje dolžnika takšno, da je ta insolventen oziroma prezadolžen in ni možnosti, da bi dolžnik z ustreznimi ukrepi izvedel finančno reorganizacijo, nadaljnje poslovanje dolžnika to finančno stanje samo še poslabšuje. S tem se seveda zmanjšuje dolžnikovo premoženje ter s tem tudi možnosti upnikov za poplačilo kakor tudi verjetnost, da bodo družbeniki oziroma delničarji dolžnika dosegli kakršno koli poplačilo iz ostanka stečajne mase. "Dalj časa trajajoča" plačilna nesposobnost je v ZFPP natančneje opredeljena kot dolžnikova nesposobnost pravočasno izpolnjevati v plačilo zapadle obveznosti in njegova nezmožnost, da jo v dveh mesecih od nastanka z ustreznimi ukrepi odpravi. Po dveh mesecih mora dolžnik preučiti možnosti nadaljnega poslovanja z ustrežno finančno reorganizacijo in prisilno poravnavo. V kolikor oceni, da s prisilno poravnavo ne bi bilo mogoče odpraviti nelikvidnosti in izboljšati poslovanja, mora sodišču predlagati začetek stečajnega postopka.

Stečajni postopek se praviloma uvede z vložitvijo pisnega predloga, začne pa s sklepom sodišča o začetku stečaja. Brez formalnega predloga pa se lahko uvede v treh primerih:

- če v okviru postopka prisilne poravnave poravnalni senat na podlagi obrazložitve upnika ugotovi, da ni možnosti, da bi dolžnik izpolnil obveznosti na podlagi predloga za prisilno poravnavo,
- če upniki na naroku za prisilno poravnavo zavrnejo njeno sklenitev, ker pri glasovanju ni dosežena večina, potrebna za njeno sprejetje,
- če ga predlaga likvidacijski upravitelj, ker likvidacijska masa ne omogoča poplačila celotnih terjatev vseh upnikov.

Predlagatelj mora utemeljiti obstoj stečajnega razloga (plačilna nesposobnost in/ali prezadolženost). Plačilna nesposobnost pomeni, da dolžnik nima sredstev za poravnavo svojih v plačilo zapadlih dolgov in da nič ne kaže, da jih bo imel; prezadolženost pa pomeni, da dolžnikovi dolgovi presegajo njegova sredstva. Plačilna nesposobnost je vidna navzven in se lahko utemelji s podatki o ustavitvi plačil z dolžnikovih računov, medtem ko prezadolženost, čeprav običajno razlog za plačilno nesposobnost, ni nujno vidna navzven. S čezmernim najemanjem posojil se lahko uspešno prikriva, vsaj nekaj časa. Zato prezadolženost ni običajno stečajni razlog, na katerega bi se skliceval upnik, temveč se nanj sklicuje dolžnik (Hieng, 2002, str. 21).

ZPPSL formalnih sestavin predloga za uvedbo stečajnega postopka ne predpisuje. Iz drugih zakonskih določb izhaja, katere podatke mora predlog vsebovati, da bo sodišče sprejelo sklep o začetku postopka. Tako naj bi dolžnikov predlog vseboval seznam upnikov, upnikov predlog pa vsaj še enega upnika (v primeru le enega upnika, se stečaj ne izvede). Dolžnik naj bi v svojem predlogu navedel podatke o premoženju, ki bi prišlo v stečajno maso, saj se stečajni postopek izvede le, če njegovo premoženje zadošča vsaj za kritje stroškov stečajnega postopka. Po 99. členu ZPPSL tako v primeru nezadostne stečajne mase izda stečajni senat sklep, s katerim stečajni postopek začne in ga takoj zaključi.

Če upnikovemu predlogu za uvedbo stečajnega postopka dolžnik ne ugovarja ali če predlog poda dolžnik sam in so hkrati izpolnjeni prej naštetih pogoji, se stečajni postopek začne s sklepom, ki ga izda stečajni senat brez naroka. Narok, na katerem se odloča o uvedbi stečajnega postopka, se opravi le, če dolžnik upnikovemu predlogu nasprotuje.

Stečajni postopek se začne s sklepom in s hkratnim nabitjem oklica na oglasno desko sodišča. Oklic se objavi tudi v Uradnem listu RS, katerega osnovni namen je obvestiti upnike o začetku stečajnega postopka kot uzakonja 101. člen ZPPSL.

4.1.1. Pravne posledice stečaja

Pravne posledice začetka stečajnega postopka, sklicujoč se na 103. člen ZPPSL, nastanejo z dnem, ko je oklic o začetku nabit na sodno desko. S tem dnem nastopijo v skladu z določbami tega zakona omejitve dolžnikove pravne in poslovne sposobnosti; pravice in pooblastila poslovnih organov, organov upravljanja in zastopnikov ter pravice upravljanja osebno odgovornega družbenika pa preidejo na stečajnega upravitelja. Prenehajo delovna razmerja pri dolžniku zaposlenih delavcev po 8. členu tega zakona in se oblikuje stečajna masa.

Položaj zaposlenih pri stečajnem dolžniku

Po sedanjih določilih so z dnem začetka stečajnega postopka prenehala delovna razmerja vseh pri dolžniku zaposlenih, o čemer je stečajni upravitelj obvestil Zavod za zaposlovanje. Pravne posledice (torej tudi prenehanje delovnega razmerja) pa so nastale z dnem nabitja sklepa o začetku postopka na oglasno desko sodišča, kar je zapisano v 103. členu ZPPSL. Takšna ureditev je bila v praksi relativno enostavno izvajana s strani stečajnega upravitelja in relativno dobro sprejeta, saj so delavci imeli možnost prijave na Zavod za zaposlovanje in s tem do uveljavitve pravice do nadomestila. Novi ZDR s 103. in 106. členom s svojo uveljavitvijo 01. 01. 2003 razveljavlja do sedaj veljavna zakonska pravila o prenehanju delovnih razmerij, to je 51. in 106. člen ZPPSL. Tako prvi odstavek 103. člena ZDR določa, da v stečajnem postopku ali v sodni likvidaciji lahko upravitelj odpove pogodbe o zaposlitvi delavcem, katerih delo je zaradi začetega postopka postalo nepotrebno, vendar mora upoštevati 15-dnevni odpovedni rok. V 15-dnevnem odpovednem roku so delavci še vedno v delovnem razmerju, za kar pa jim pripada plačilo, ki se ga izvede iz stečajne mase. Takšna ureditev je zato materialno in etično sporna, po svoji vsebini pa odstopa od vsaj dveh načel insolvenčnega prava: načela enakopravnega obravnavanja upnikov in načela zagotavljanja največje vrednosti. Stečajni oziroma likvidacijski upravitelj mora pred odpovedjo pogodb o zaposlitvi večjemu številu delavcev izpolniti z ZDR določene obveznosti in se posvetovati s sindikati o možnostih škodljivih posledic.

Vendar pa lahko stečajni upravitelj sklene s potrebnim številom delavcev delovno razmerje za določen čas, s posamezniki pa lahko izjemoma sklene tudi pogodbe o delu, če naj bi opravljali dela, ki jih je treba izvesti med stečajnim postopkom. V stečajnem postopku je namreč treba opraviti popis, sestaviti začetno stečajno bilanco, zagotoviti ažurno knjigovodstvo, skrbeti za izterjavo terjatve dolžnika in unovčitev njegovega premoženja. Poleg naštetih opravil, ki so sestavni del vsakega stečajnega postopka, pa so dodatni delavci potrebni tudi za nadaljevanje in dokončanje nujnih poslov v zvezi z dejavnostjo stečajnega dolžnika.

Stečajna masa

Pomen in funkcijo stečajne mase določa 6. člen ZPPSL. Opredeljena je s samim namenom stečajnega postopka – sorazmernega poplačila upnikov. V maso spada premoženje dolžnika, ki se nahaja v državi in v tujini – univerzalno načelo. V ta namen so pogosto sklenjene bilateralne državne pogodbe. Stečajna masa se oblikuje z dnem začetka stečajnega postopka. V stečajno maso gre vse dolžnikovo premoženje, ki ga ima dolžnik na začetku stečajnega postopka, povečuje pa jo vse premoženje, ki ga pridobi do njegovega zaključka. V primeru, če se opravi stečaj nad osebno družbo, gre v stečajno maso tudi premoženje osebno odgovornega družbenika, razen stvari in prejemkov, ki so potrebne za osebno rabo dolžnika ali njegovega gospodinjstva. Določila so zelo podrobna.⁶ Če omenjeni osebno odgovorni družbenik verjetno izkaže, da bodo upniki popolnoma poplačani iz premoženja družbe, njegovo premoženje ne gre v stečajno maso.

Na začetku stečajnega postopka se stečajna masa lahko oceni le na podlagi trenutnih knjigovodskih podatkov, natančneje pa se ugotovi med postopkom po popisu dolžnikovega premoženja in njegovemu ovrednotenju ter na tej podlagi sestavljenih računovodskih izkazih, ki jih mora dolžnik oziroma stečajni upravitelj pripraviti po stanju na dan začetka stečajnega postopka.

Terjatve upnikov

Stečajni postopek lahko zagotovi poplačilo terjatev upnikov le v denarju. Namen tega 112. člena ZPPSL je v spravljanju terjatev na enako osnovo, s čimer se omogoča uveljavitev načela enakosti upnikov. Pri pretvarjanju terjatev se jemlje kot kriterij splošno priznana tržna vrednost. Terjatve v tuji valuti pa se spremenijo v domačo valuto po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan začetka stečajnega postopka. Pri denarnih terjativah, ki se ne obrestujejo, je potrebno ugotoviti višino teh terjatev na dan začetka stečajnega postopka. V ta namen jih je potrebno diskontirati. Za diskont se uporabi stopnja rasti drobnoprodajnih cen za čas od začetka stečajnega postopka do dneva, ko bi terjatev zapadla. Upniki stečajnega dolžnika morajo po 114. členu prijaviti vse terjatve, za katere želijo, da bi se upoštevale pri razdelitvi stečajne mase, torej tudi terjatve na plačilo obresti. Te obresti tečejo od začetka postopka po temeljni obrestni meri, ki je letna obrestna mera za denarne obveznosti v domačem denarju, ki zagotavlja ohranitev njihove realne vrednosti.

Možnost nekakšnega poplačila terjatev je tudi tako imenovan pobot terjatev. V 117. členu tega zakona je ta pojem urejen bistveno drugače kot po OZ. Pobot terjatev je tako način prenehanja

⁶ To so: obleka, obutev, perilo in drugi predmeti za osebno rabo, posteljnina, posoda, pohištvo, štedilnik, hladilnik, pralni stroj in druge za gospodinjstvo potrebne stvari, hrana, kurjava za šest mesecev, redi, medalje, vojne spomenice in druga odličja, poročni prstan, osebna pisma, rokopisi, slike, pripomočki invalidom ter socialni prejemki.

obveznosti, kjer ima upnik boljši položaj, saj pride do popolnega plačila svoje terjatve. Pobotajo se tudi nekatere neenakovrstne terjatve, kar je pomembna razlika napram OZ. Vendar pa se v 119. členu pojavi izjema, kadar ni mogoče pobotati terjatve, ki so nastale pred dnevom začetka stečajnega postopka s terjatvijo, ki je nastala po začetku postopka. Terjatev s pobotom preneha, zato je potrebno obvestiti stečajnega upravitelja, saj lahko nastanejo stroški, ker bi stečajni upravitelj izterjeval terjatev, ki je ugasnila.

Razredi upnikov v stečajnem postopku

Upniki stečajnega dolžnika so različnih vrst, zato je tudi njihov položaj v stečajnem postopku različen. V grobem jih lahko razdelimo na pet skupin: navadni stečajni upniki, izločitveni upniki, ločitveni upniki, pobotni upniki in upniki stečajne mase.

Praviloma je največ navadnih stečajnih upnikov. To so tisti, ki imajo terjatve do stečajnega dolžnika na začetku stečajnega postopka, torej terjatve, ki so nastale pred začetkom stečajnega postopka in so jih v roku prijavili. Zanje velja načelo sorazmernega poplačila njihovih terjatev iz stečajne mase.

Izločitveni upniki so tisti, ki imajo pravico do izločitve in vračila stvari, ki ne sodijo v stečajno maso. Pravni temelj nastanka izločitvene pravice je praviloma pridržek stvarne (lastninske) pravice upnika na stvari. Takšna stvarna pravica mora obstojati ob začetku stečaja. Če upnik pred stečajem ne pridobi lastninske pravice, v stečaju nima izločitvene pravice. Pravni temelj izločitvene pravice so lahko tudi določena pogodbeno razmerja, če je na podlagi posamezne pogodbe upnik od stečajnega dolžnika upravičen zahtevati izročitev stvari, ki ni njegova last, vendar tudi hkrati tudi ni last stečajnega dolžnika.⁷

Ločitvena pravica je pravica do posebnega poplačila iz določenega dolžnikovega premoženja. Ločitveni upnik je torej upnik, ki ima ločitveno pravico na določenem dolžnikovem premoženju. V ta namen je moral pred začetkom stečajnega postopka pridobiti pravico, na podlagi katere ima pravico do poplačila svoje terjatve iz določenega premoženja pred poplačilom drugih upnikov. Pravni temelj nastanka takšne pravice pa je bodisi pravni posel na podlagi zastavne pogodbe bodisi zakon. V nekaterih primerih pa upnik lahko pridobi ločitveno pravico na podlagi procesnih dejanj, opravljenih v izvršilnem postopku. Zaradi začetka stečajnega postopka ločitveni upnik ne izgubi ločitvene pravice, razen v primeru iz 131. člena ZPPSL. Upnik to pravico lahko izgubi zaradi opustitve procesnih dejanj v stečaju oziroma zaradi opustitve procesnih dejanj, potrebnih za uveljavitev prerekanе ločitvene pravice v pravdi.

⁷ Torej na podlagi pogodb: kot komitent na podlagi komisijske pogodbe, najemne ali zakupne pogodbe, prevozne pogodbe, kot položnik, če je pri stečajnem dolžniku na podlagi pristne hrambe shranil tujo stvar.

Pobotni upniki so vsi, katerih terjatve se v stečajnem postopku lahko pobotajo z dolžnikovimi nasprotnimi terjatvami.

Upniki stečajne mase pa so tisti, katerih terjatve nastanejo po začetku stečajnega postopka ter se poplačajo kot stroški stečajnega postopka prednostno in v celoti.

Nadaljevanje proizvodnje in tekočih poslov v stečaju

Stečajni postopek se naj bi praviloma opravil hitro, saj se tako lahko prepreči nadaljnje zmanjševanje stečajne mase in s tem možnost poplačila upnikov. Najhitreje bi bil končan, če bi se vse dolžnikovo premoženje takoj prodalo. Seveda pa bi bilo takšno ravnanje lahko škodljivo, saj je morda mogoče prav v interesu upnikov, da se začeta proizvodnja nadaljuje in dokonča ter da se izdelki prodajo. Tako se stečajna masa lahko celo poveča, namesto da bi se zaradi hitre razprodaje dolžnikovega premoženja zmanjšala. Stečajni upravitelj in upniški odbor morata pretehtati in predlagati stečajnemu senatu, katere posle bi bilo nujno opraviti, da bi se preprečilo zmanjšanje stečajne mase.

Praviloma sme dolžnik po 133. členu med stečajnim postopkom nadaljevati le opravljanje nujnih, že začelih poslov, če jih kot takšne opredeli stečajni senat na predlog stečajnega upravitelja in ob soglasju upniškega odbora. Dolžnik tudi ne sme sklepati novih pogodb, razen takih, ki se nanašajo na unovčitev njegovega premoženja, kar je sicer temeljna naloga stečajnega upravitelja. Če se proizvodnja pri dolžniku nadaljuje, mora stečajni upravitelj mesečno poročati o poslovanju, poročilom pa prilagati ažurirane mesečne bilance stanja, izkaze poslovnega izida in udenarjanja premoženja med postopkom ter izkaze finančnega izida. V tem primeru mora tudi stečajni upravitelj skleniti delovna razmerja za določen čas s potrebnim številom delavcev.

Izpodbijanje dolžnikovih pravnih dejanj

Izpodbijanje dolžnikovih pravnih dejanj pomeni vložitev tožbe na razveljavitev pravnega posla. Predmet izpodbijanja so po 125. členu ZPPSL vsa pravna dejanja, ki jih je dolžnik storil v zadnjem letu pred začetkom stečajnega postopka. Namen izpodbijanja pravnih dejanj dolžnika, do katerega imajo pravico upniki in stečajni upravitelj, je zagotoviti enakopravno obravnavanje vseh upnikov v že omenjenem enoletnem obdobju. Pod pojmom pravnega dejanja pa zakon uvršča vsako dejanje, ki ima določene pravne posledice, pod katere spada bodisi prenehanje družbe bodisi nastanek obveznosti. Izpodbojna pravna dejanja pa imajo lahko za posledico:

- neenakomerno poplačilo upnikov (oškodovanje upnikov) ali
- privilegiranje posameznih upnikov (naklanjanje ugodnosti upnikom).

V kolikor bi lahko bilo dejanje izpodbojno, mora biti poleg objektivnega elementa izpodbojnosti (oškodovanje upnikov oziroma naklanjanje ugodnosti upnikom) podan tudi subjektivni element: da je druga stranka, proti kateri je bilo dejanje storjeno, vedela ali bi morala vedeti za dolžnikovo neugodno ekonomsko finančno stanje.

4.2. Organi stečajnega postopka

Glavni organ v stečajnem postopku je stečajni senat, ki ga sestavljajo trije poklicni sodniki, poleg njega pa sodelujeta v stečajnem postopku še stečajni upravitelj in upniški odbor, ki se ustanovi po potrebi.

Stečajni senat

Pristojno sodišče je okrožno sodišče glede na sedež dolžnika. Le-to odloča v senatu treh sodnikov, od katerih je eden predsednik senata. V 74. členu ZPPSL so določene pristojnosti senata, ki:

- odloča o začetku postopka,
- odloča o ugovorih stečajnega upravitelja in upnikov zoper odredbe predsednika stečajnega senata,
- določa nujne posle, ki se dokončajo med stečajnim postopkom,
- potrjuje predračun stroškov stečajnega postopka in določa nagrado za delo stečajnega upravitelja,
- postavlja in odstavlja stečajnega upravitelja,
- potrjuje osnutek glavne razdelitve in izda sklep o glavni razdelitvi stečajne mase,
- izda sklep o zaključku stečajnega postopka,
- opravlja tudi drugo delo, ki ga določa zakon.

Predsednik stečajnega senata ima vsa pooblastila po 75. členu ZPPSL za vodenje postopka razen tistih, ki so po zakonu izrecno pridržana stečajnemu senatu in sem jih opredelila zgoraj. V pravdnem postopku je torej določeno, da ima predsednik senata predvsem naloge procesnega vodstva, kot je sklicevanje narokov, vabljenje udeležencev v postopku, zavrnitev prepozno prijavljene terjatve. Posebna in pomembna naloga predsednika senata je opravljanje pravnega in smotrnega nadzora nad stečajnim upraviteljem. Predsednik stečajnega senata daje upravitelju navodila, ki se nanašajo na varstvo upnikov. Pozoren je predvsem na takšna dejanja upravitelja, ki škodijo upnikom in povzročajo zavlačevanje postopka.

Tudi odredbe predsednika stečajnega senata lahko stečajni upravitelj in upniški odbor v roku 3 dni po prejemu odredbe zavrmeta pri stečajnemu senatu. Takšen ugovor daje stečajnemu upravitelju možnost, da varuje svoj položaj in odgovornost v stečajnem postopku.

Stečajni upravitelj

Imenovan je s sklepom o začetku stečajnega postopka, ki je nujen in bistven element tega sklepa. Stečajni upravitelj je na to funkcijo lahko imenovan le, če ima strokovni izpit in dovoljenje za opravljanje te funkcije.⁸ Za stečajnega upravitelja ne more biti imenovana tista oseba, ki je upnik v stečajnem postopku, ki je bila zaposlena pri stečajnemu dolžniku v zadnjih dveh letih pred začetkom stečajnega postopka ali je v tem času opravljala funkcijo člana uprave ali nadzornega sveta. Stečajni upravitelj je v postopku stečaja dolžnikov zakoniti zastopnik, vodi njegove posle, poleg tega pa mora zlasti izvrševati naloge iz 80. člena ZPPSL:

- ažurirati knjigovodsko evidenco do dneva začetka stečajnega postopka,
- sestaviti načrt stečajnega postopka,
- sestaviti popisno komisijo in začetno stečajno bilanco,
- skrbeti za izterjavo dolžnikovih terjatev in unovčiti dolžnikove stvari, ki spadajo v stečajno maso,
- sestaviti osnutek glavne razdelitve stečajne mase in osnutek zaključne stečajne bilance,
- skrbeti, da postopek poteka hitro in brez neutemeljenega zavlačevanja.

Upravitelj mora celotno premoženje, ki sodi v stečajno maso, prevzeti v neposredno posest in upravljanje ter ga ovrednotiti. V namen celovitosti vrednotenja premoženja, mora tako upravitelj oblikovati komisijo za inventuro, ki popiše stvari in pravice, ki sodijo v dolžnikovo premoženje, ter tudi določi njihovo vrednost.

Za svoje delo ima stečajni upravitelj po 83. členu ZPPSL pravico do povrnitve nujnih stroškov in do nagrade za delo, o katerih odloča senat. Ministrstvo za pravosodje izda predpis o merilih za določanje nagrade in izplačevanje akontacije stečajnemu upravitelju. Stečajnemu upravitelju se nagrada izplača ob zaključku postopka, akontacija pa lahko tudi mesečno in sme znašati po odredbi od dveh do pet zajamčenih plač.

Tudi stečajni upravitelj ni nedotakljiv. Predlog za odstavitev upravitelja lahko dajo predsednik stečajnega senata, upniški odbor, lahko pa se ga odstavi tudi na lastno zahtevo. O odstavitvi odloča stečajni senat v obliki sklepa, do katerega ima upravitelj pravico do ugovora.

Upniški odbor

V korist upnikov v stečajnem postopku se ustanovi upniški odbor. V 84. členu ZPPSL je definiran kot poseben organ v stečajnem postopku, ki je potreben predvsem takrat, ko je prisotno večje število upnikov. V tem členu je ustanovitev zapisana kot obvezna, razen če je

⁸ Glej prilogo št. 2.

stečajna masa neznatna ali če bi to privedlo do povečanja stroškov stečajnega postopka. Liho število članov je predpisano zaradi glasovanja, katerega določa stečajni senat. Upniški odbor ima smisel le, če je več upnikov, zakon določa, da izvršujejo pooblastila upniškega odbora vsi upniki, če jih je manj kot pet. Volitve v upniški odbor potekajo praviloma na prvem naroku za preizkus terjatev, kjer dobijo pravico glasovanja le tisti upniki, katerih terjatve so v celoti ali delno ugotovljene, in tisti, glede katerih stečajni senat spozna, da so njihove terjatve izkazane za verjetne. Upniški odbor izvoli predsednika, ki ga predstavlja, sklicuje in vodi seje. Upniški odbor opravlja naloge, kot so opredeljene v 88. členu ZPPSL:

- zahteva in obravnava poročila stečajnega upravitelja o poteku stečajnega postopka in o stanju stečajne mase,
- ima pravico pogledati poslovne knjige in celotno dokumentacijo, ki jo je prevzel stečajni upravitelj,
- ima pravico ugovarjati zoper delo stečajnega upravitelja in predsednika stečajnega senata,
- predlaga odstavitev stečajnega upravitelja in imenovanje novega upravitelja,
- daje stečajnemu senatu mnenje o unovčenju dolžnikovega premoženja,
- daje senatu mnenje v zvezi z nadaljevanjem začelih poslov in sklepanjem novih poslov,
- opravlja druga dela, ki jih določa zakon.

Člani upniškega odbora so odgovorni vsem ostalim upnikom za škodo, ki jim jo povzročijo namerno ali iz hude malomarnosti pri opravljanju dolžnosti člana upniškega odbora. Člani imajo, tako kot upravitelj, pravico do povračila nujnih stroškov, vendar pa ne tudi do potrebnih stroškov.

4.3. Prijavljanje terjatev

Stečajni upniki morajo prijaviti svoje terjatve v 2 mesecih od dneva, razen izjem iz 137. člena ZPPSL, ko je oklic o začetku stečajnega postopka objavljen v Uradnem listu RS. Svoje terjatve morajo prijaviti vsi upniki, ki se poplačajo iz razdelitvene mase. To je stečajna masa, ki ostane po poplačilu vseh stroškov stečajnega postopka. Prijava se odda v pisni obliki ali na zapisnik, vedno pri stečajnemu senatu. Prijava terjatev mora vsebovati pravni temelj, višino zahtevka, lahko tudi prednostno pravico, in podatke o prijavitelju. Pravni temelj je po definiciji dejanski stan, na katerega je odprta terjatev, npr. prodajna pogodba. Če upnik ne navede pravnega temelja in ga ne predloži, ne bo z uspehom uveljavljal prednostnih pravic. V kolikor je stečajni postopek nadaljevanje prisilne poravnave in so upniki že v postopku prisilne poravnave prijavili svoje terjatve, jim tega ni treba storiti ponovno.

Tudi ločitveni upniki morajo prijaviti svojo terjatev in ločitveno pravico. Opustitev prijave ima za posledico, da upnik takšno pravico izgubi. To pravilo velja tudi, ko je ločitvena pravica nastala na podlagi pravnega posla z vpisom v zemljiško knjigo (hipoteka).

Začetek stečajnega postopka na obstoj izločitvene pravice ne vpliva, vendar morajo tudi izločitveni upniki prijaviti svojo terjatev. Zato upnik, ki je zamudil rok za prijavo terjatve in s tem izgubil pravico do poplačila te terjatve, nima pravnega interesa za preizkus svoje terjatve. Zato stečajni senat zavrže takšno prijavo zaradi pomanjkanja pravnega interesa.

Prijavljene terjatve upnikov je potrebno seveda preizkusiti, da imajo vsi upniki možnost izjaviti se o prijavah terjatev drugih upnikov. Za to dejanje je zadolžen stečajni senat na naroku za preizkus prijavljenih terjatev. Na naroku po 141. členu ZPPSL ima odločilen glas stečajni upravitelj, ki se mora izjasniti, ali terjatev priznava ali prereka. Če se terjatev izkaže za prerekano, stečajni senat napoti upnika, da začne v 8 dneh od dneva vročitve sklepa postopek pred sodišče za ugotovitev prerekane terjatve. Omenjeni rok je prekluzivne narave, kar pomeni, da zamuda roka povzroči izključitev upnika pri glavni delitvi stečajne mase. V kolikor, glede na 145. člen tega zakona, stečajni upravitelj neutemeljeno prereka upnikovo terjatev, so stroški pravnega postopka stroški stečajnega postopka. Prijavljena terjatev velja za ugotovljeno, če jo prizna stečajni upravitelj in je ne prereka nobeden izmed upnikov, ki so navzoči na naroku.

4.4. Unovčevanje dolžnikovega premoženja

Prodaja dolžnikovega premoženja je glavna naloga stečajnega upravitelja. V stečajnem postopku se praviloma na javni dražbi proda vse dolžnikovo premoženje, razen tistega, ki je z ZPPSL izvzeto iz prodaje, kot na primer premoženje, nad katerim ima upnik izločitveno pravico.

Premoženje se praviloma proda na javni dražbi, vendar 149. člen upošteva izjemo, kjer lahko stečajni senat po poprejšnjem mnenju upniškega odbora, določi tudi drugačen način prodaje (z zbiranjem ponudb in z neposredno pogodbo). Javna dražba bo najboljši način za doseg ciljev stečaja zlasti v primeru, ko gre za večje število kupcev, torej takrat, ko gre za tržno zelo zanimivo nepremičnino. V ta namen mora biti določena izklicna cena, za katero je treba pridobiti podatke o dejanski vrednosti stvari in pravic, ki sestavljajo dolžnikovo premoženje. To delo običajno opravijo sodni izvedenci. 151. člen opredeli več metod za cenitev premoženja. Likvidacijska vrednost je tista, ki jo lahko doseže prodajalec, ki je prisiljen takoj prodati določene stvari in pravice. Tržna vrednost pa se določa s primerjavo cen na trgu predmetov podobnih lastnosti. Po ZPPSL naj bi se premoženje praviloma ocenilo tik pred prodajo, ker naj bi podatki v knjigovodstvu ne ustrezali dejanski tržni vrednosti premoženja. Seveda pa stečajni senat pri določanju cene sledi dvema namenoma: doseči čim več sredstev

za poplačilo upnikov in to v čim krajšem času. Zato lahko cene organi stečajnega postopka znižajo, vendar le-ta ne sme biti nižja od polovice ocenjene vrednosti. Iz prakse je razvidno, da na trgu nepremičnin, prodanih zaradi stečaja, prisilne poravnave in likvidacije, obstajajo špekulacije in s tem prave "vojne" pri nakupu nepremičnin med interesenti. Seveda je takšna situacija ugodna tudi za stečajno maso, saj na javni dražbi zainteresirani kupci višajo ceno.

Druga alternativa je prodaja preko neposredne pogodbe, ki je glede na načelo hitrosti stečajnega postopka, najustreznejša. Seveda javnega tekmovanja ni, zato je ta način primeren za prodajo sredstev stečajnega dolžnika, ki so manjše vrednosti. Po drugi strani pa je primerna tudi za prodajo velikih poslovnih zgradb, kjer pogosto sploh ni mogoče najti kupca, ali pa edini kupec niža ceno. V tem primeru mora stečajni senat razmišljati, ali ne bi bilo več iztržiti s prodajo po delih. Zato je smotno najprej javno obvestiti potencialne kupce, da bodo prostori v določeni stavbi naprodaj, in o okvirni ceni na kvadratni meter. Takšen način prodaje terja številna pogajanja in kombiniranja s ciljem, da se proda čim večji del poslovnih prostorov, in bi bila javna dražba preveč okoren način za opisano prodajo.

Pri prodaji premoženja morajo organi stečajnega postopka upoštevati, da je pogosto mogoče doseči višjo ceno, če se del premoženja, ki tvori v proizvodnem procesu funkcionalno celoto, tudi proda kot celota. V takem primeru kupec priključi pridobljeno premoženje svojemu in opravlja z njim dejavnost v okviru svoje pravne osebe. Lahko pa s kupljenim premoženjem ustanovi novo pravno osebo. Ta ima povsem drugačen položaj kot pri prodaji dolžnika kot pravne osebe. Kupljeno premoženje se namreč uporabi kot stvarni vložek pri ustanovitvi povsem nove pravne osebe, ki se šele vpiše v sodni register, stečajni dolžnik pa se ob zaključku stečaja izbriše iz sodnega registra.

Bistvo stečajnega postopka je, kot rečeno, prodaja dolžnikovega premoženja zaradi poplačila upnikov. Ker pa dolžnikovo premoženje sestavljajo tudi stvari, ki jih ni vedno mogoče prodati, se takšno premoženje, v skladu s 157. členom, lahko razdeli upnikom za poplačilo njihovih terjatev, seveda le, če ga ti sprejmejo, sicer pa se izroči državnemu organu ali organu lokalne skupnosti.

S plačilom kupnine prenehajo vse zastavne pravice ali realna bremena na prodani strani. Če gre za nepremičnino, se po odredbi stečajnega senata izbriše breme v zemljiški knjigi. Iz kupnine se najprej poplača ločitveni upniki, katerih terjatve in ločitvene pravice so priznane. Prodati pa se ne sme del premoženja, na katerem obstoji izločitvena pravica, ki je bila pravočasno prijavljena.

Prodaja dolžnika kot pravne osebe

O morebitni prodaji dolžnika kot pravne osebe odloči stečajni senat samo pod pogojem in v skladu s 146. členom, da se s tem dosežejo ugodnejši pogoji za poplačilo upnikov. Pri tem gre

za posebno obliko prodaje vseh sredstev pravne osebe (obveznosti, ki so prijavljene v stečajnem postopku kot terjatve upnikov, namreč ostanejo stečajni masi), ki že imajo svojo organizacijsko obliko, s kakršno je pravna oseba vpisana v sodni register. Ta "nova" pravna oseba tako ni univerzalna pravna naslednica stečajnega dolžnika, saj ne odgovarja za obveznosti do upnikov, nastalih do ustavitve stečajnega postopka zoper stečajnega dolžnika kot pravne osebe.

Na temelju pogodbe o prodaji dolžnika kot pravne osebe postane kupec lastnik prodane pravne osebe in ima po zakonu položaj njenega ustanovitelja. Pogodba o prodaji dolžnika kot pravne osebe je zato listina, na podlagi katere se kupec vpiše v sodni register kot ustanovitelj prodane pravne osebe. Prav različno razumevanje nakupa dolžnika v stečaju (ali gre za nakup pravne osebe ali le za nakup njenih sredstev) je tudi razlog, zaradi katerega se zastavlja vprašanje velikosti čistega premoženja (kapitala) kupljene pravne osebe, ki še najprej posluje kot samostojna pravna oseba z nespremenjeno firmo, vendar ni univerzalna pravna naslednica stečajnega dolžnika.

4.5. Poplačilo upnikov

Stečajno maso predstavlja vse premoženje, ki je predmet stečajnega postopka. Iz te mase se najprej izločijo stroški stečajnega postopka, iz preostalega dela (razdelitvene mase) se poplačajo upniki, ki so pravočasno prijavili svojo terjatev. Stroški stečajnega postopka so plačila, potrebna za izvedbo stečajnega postopka (83. in 145. člen ZPPSL) ter plačila tistih obveznosti stečajnega dolžnika, ki so nastale med stečajnim postopkom iz pravnih poslov (133., 134. in 135. člen ZPPSL).

Največje probleme in nejevolje med upniki in dolžnikom nastanejo takrat, ko je potrebno udejanjiti izplačila terjatev. Po 160. členu ZPPSL je navodilo takšno, da so upniki v enakem položaju pri zadovoljevanju svojih zahtevkov. Izjeme iz tega načela so predvsem terjatve delavcev. Prednost se tako uveljavlja le, če je izrecno zahtevana, saj pomeni odstop od generalnega pravila. V 160.a členu je zakon določil nadaljnji vrstni red poplačil terjatev upnikov, ki je obvezen:

- terjatve iz naslova glavnice in obresti, ki so se natekle do začetka stečajnega postopka,
- terjatve iz naslova obresti, glede na podlagi katerih je prenehala ločitvena pravica, če bi premoženje te ločitvene pravice zadoščalo za njihovo poplačilo,
- druge terjatve iz naslova obresti,
- ostale podrejene terjatve.

Pravici do posebnega poplačila terjatev iz premoženja, ki je predmet ločitvene pravice, ne konkurirajo niti prednostni upniki. Le-ti imajo zgolj prednost do poplačila svojih terjatev pred drugimi upniki, katerih terjatve, kot tudi prednostne terjatve, niso zavarovane.

Sledi priprava osnutka glavne razdelitve, ki ga pripravi stečajni upravitelj. S strani stečajnega senata potrjen predlog glavne razdelitve mora po 163. členu ZPPSL vsebovati: višino razdelitvene mase; pregled upnikov in višino priznane terjatve za vsakogar; pregled upnikov, za katere se ob glavni delitvi zagotovi rezervacija in višina njihovih terjatev; odstotek in znesek, ki ga predstavlja terjatev prej omenjenih posameznih upnikov.

Po pripravi osnutka glavne razdelitve sledi narok za obravnavanje osnutka za glavno razdelitev z oklicem, ki se objavi v Uradnem listu RS. Upniki se vabijo najmanj 30 dni pred narokom. Narok se razpiše z namenom, da bi upniki dali pripombe na osnutek glavne razdelitve. Če proti sklepu ni bilo ugovorov oziroma so bili ugovori zavrnjeni, senat odloči s sklepom o glavni razdelitvi, lahko pa sklep tudi spremeni glede na ugovore in takšen spremenjen sklep tudi objavi. Na podlagi 166. člena ZPPSL in pravnomočnega sklepa o glavni razdelitvi plača stečajni upravitelj terjatve upnikom v 15 dneh od njegove pravnomočnosti.

4.6. Zaključek stečajnega postopka

Stečajni postopek se zaključi, ko so končana vsa opravila in stečajni upravitelj poda poročilo o svojem delovanju. Stečajni postopek zaključi stečajni senat s sklepom, ki se objavi v Uradnem listu RS. Po prejemu tega sklepa mora stečajni upravitelj v skladu s 169. členom ZPPSL pripraviti stečajnemu senatu sklepno poročilo o svojem poslovanju. Njegov namen je, da predstavi izid poslovanja s primerjavo začetne bilance, poroča o unovčevanju in razdelitvi stečajne mase ter o rezultatih le-te. Ker je namen stečajnega postopka ne le poplačilo upnikov, temveč tudi prenehanje dolžnika kot pravne osebe (razen v primerih, ko se ta proda), se pravnomočni sklep o zaključku stečajnega postopka vpiše v sodni register. Z vpisom dolžnik kot pravna oseba dokončno preneha obstajati, hkrati pa se stečajnega upravitelja razreši dolžnosti.

V primeru prodaje stečajnega dolžnika kot pravne osebe, se v sodni register vpiše kupec kot ustanovitelj. V takem primeru namreč dolžnik izide iz stečajnega postopka kot pravna oseba, vendar oproščena vseh obveznosti, nastalih do ustavitve stečajnega postopka zoper njo.

4.7. Skrajšani stečajni postopek

Sodišče opravi skrajšani stečajni postopek, če po poprejšnji oceni stečajna masa ni vredna več kot 10 milijonov SIT, kar določa 174. člen ZPPSL. O tem, ali naj se opravi redni ali skrajšani

stečajni postopek, odloči stečajni senat že na začetku postopka ali pa med rednim stečajnim postopkom, če se šele takrat ugotovi prava velikost stečajne mase. Možno pa je tudi obratno. Če se med skrajšanim stečajnim postopkom ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za redni postopek, stečajni senat sprejme sklep, s katerim se skrajšani postopek spremeni v rednega.

Nekaj značilnosti skrajšanega stečajnega postopka:

- zapisniki sodišča so skrajšani ter vsebujejo le vsebine izjav in predlogov strank in odločbe stečajnega sodišča,
- vse sodne odločbe razen tistih, ki se nanašajo na začetek ali zaključek stečajnega postopka, izdaja stečajni sodnik,
- stečajno maso podpiše izvršilni organ,
- upniški odbor sestavljajo 3 člani,
- na naroku za preizkus terjatev, ki se lahko izvede že naslednji dan po poteku za njihovo prijavo, se že lahko odloča o razdelitvi stečajne mase.

Smisel skrajšanega stečajnega postopka izhaja iz načel gospodarnosti in hitrosti, saj je takšen postopek bistveno cenejši in hitrejši, kar je v skladu z že tako majhno stečajno maso.

5. LIKVIDACIJA

Je najpogostejši način prenehanja družbe. Urejata jo dva predpisa: ZGD ter ZPPSL. Prvi ureja likvidacijski postopek v primeru prostovoljnega prenehanja družbe, drugi pa v primeru, ko likvidacijo izvede sodišče po uradni dolžnosti. Postopek po ZGD (redna likvidacija) je urejen precej bolj natančno kot likvidacijski postopek po uradni dolžnosti (prisilna ali sodna likvidacija). Za redno likvidacijo vseh gospodarskih družb je smiselno uporabljati določbe ZGD o likvidaciji delniške družbe, za družbo z omejeno odgovornostjo in komanditno družbo pa še nekatere posebne določbe. Za prisilno oziroma sodno likvidacijo v bistvu velja vse, kar velja za redno likvidacijo, seveda z osnovno razliko, da jo vodi sodišče (Hieng, 2002, str. 34).

5.1. Razlogi za uvedbo prostovoljne in prisilne likvidacije

Razlogi za prenehanje družbe, ki so določeni v zakonu o stečaju ali statutu oziroma družbeni pogodbi, so povod za sprejetje sklepa o prenehanju družbe in začetku likvidacije. Po 455. členu ZGD so razlogi prenehanja delniške družbe po prostovoljni likvidaciji naslednji:

- pretek časa, za katerega je bila družba ustanovljena,

- sklep skupščine, ki mora biti sprejet z najmanj tričetrtinsko večino zastopanega osnovnega kapitala,
- če uprava ne deluje več kot 12 mesecev,
- če sodišče ugotovi ničnost vpisa,
- na podlagi sodne odločbe,
- če se zmanjša osnovni kapital družbe pod predpisanega najmanjšega,
- na podlagi drugih razlogov, določenih v statutu.

Razlog za prenehanje družbe z omejeno odgovornostjo je tudi odločba sodišča na podlagi tožbe, ki jo ima pravico vložiti družbenik, katerega delež znaša najmanj desetino osnovnega kapitala, če meni, da ni mogoče doseči ciljev družbe, ali če obstajajo kaki drugi utemeljeni razlogi za prenehanje družbe (položaj družbe na trgu ali razmerja med družbeniki).

Posledica naštetih razlogov seveda ni vedno prenehanje družbe. Obvezno prenehanje z likvidacijskim postopkom je posledica le nekaterih izmed njih (na primer ničnost vpisa, ustanovitve družbe le za določen čas), pri drugih pa se dogovarjanje o dejanskem prenehanju družbe šele začne. Če na primer uprava ne deluje, je to sicer lahko povod za njeno prenehanje, ni pa nujno, če se dajo razmere v družbi urediti drugače in je v interesu družbenikov, da družba nadaljuje poslovanje (Hieng, 2002, str. 35).

Za prenehanje delovanja delniške družbe kot tudi za likvidacijo komanditne delniške družbe je smiselno uporabljati 371. člen ZGD. Omenjeni člen pravi, da imajo delničarji, katerih skupni deleži dosegaajo dvajsetino osnovnega kapitala, ter vsak član uprave in nadzornega sveta pravico do tožbe, na podlagi katere sodišče odloči o prenehanju družbe, če menijo, da ni mogoče v zadostni meri doseči ciljev družbe, ali pa obstajajo kakšni drugi utemeljeni razlogi za prenehanje družbe.

Tako ZGD v 106. členu določa vzroke za prenehanje družbe z neomejeno odgovornostjo, isti razlogi pa se uporabljajo tudi za prenehanje komanditne družbe:

- pretek časa, za katerega je bila ustanovljena,
- sklep družbenikov,
- stečaj,
- smrt družbenikov,
- odpoved družbenika,
- na podlagi sodne določbe,
- če se število družbenikov zmanjša pod dva,
- v drugih primerih v skladu z zakonom.

Medtem ko je glavni cilj stečaja poplačilo upnikov iz dolžnikovega premoženja, je osnovni cilj likvidacije razdelitev premoženja med delničarje oziroma družbenike, če je družba prej

poplačala vse svoje upnike v celoti. Zato je tudi razumljivo, da se v primeru, ko se med likvidacijskim postopkom ugotovi, da upnikov ne bo mogoče v celoti poplačati, običajno uvede stečajni postopek.

5.2. Postopek prostovoljne likvidacije po ZGD

Postopek prostovoljne likvidacije ureja ZGD. Začne se na podlagi sklepa o likvidaciji, ki ga sprejmejo delničarji oziroma družbeniki in ga pošljejo sodišču zaradi vpisa v sodni register. V sklepu morajo med drugim navesti razlog za prenehanje, rok za prijavo terjatev upnikov in delničarjev, ki imajo delnice na prinosnika, ter ime likvidacijskega upravitelja, ki bo postopek vodil.

Likvidacijski upravitelj

Likvidacijski upravitelj je dolžan po 381. členu ZGD zastopati in predstavljati družbo, sestaviti začetno likvidacijsko bilanco, končati začetne posle, objaviti poziv upnikom, naj mu prijavijo svoje terjatve, izterjati terjatve družbe, po potrebi unovčiti likvidacijsko maso, poplačati upnike, poročati o likvidacijskem postopku in razdelitvi premoženja ter predlagati izbris družbe iz sodnega registra. Lahko je član uprave z opravljenim izpitom za opravljanje dejavnosti likvidacijskega in stečajnega upravitelja, na predlog nadzornega sveta, delničarjev ali družbenikov pa ga lahko imenuje tudi sodišče. Za likvidacijskega upravitelja se lahko določi tudi pravna oseba (likvidacijsko podjetje). Likvidacijski upravitelj ima tako kot stečajni upravitelj pravico do povrnitve stroškov in do plačila za svoje delo iz premoženja družbe. Višino plačila določi skupščina oziroma sodišče, v kolikor gre za sodno likvidacijo.

Začetno likvidacijsko bilanco je potrebno sestaviti z dnem začetka likvidacijskega postopka predvsem zato, da se lahko z njo dokaže, da je premoženje družbe zadostno za poplačilo vseh upnikov v celoti. Slednje je namreč osnovni pogoj za uspešno izpeljavo likvidacijskega postopka. Zato mora začetna likvidacijska bilanca čim bolj realno prikazati stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov, kar pomeni, da mora biti sestavljena po likvidacijski metodi, ki upošteva predpostavko, da bo podjetje v doglednem času prenehalo poslovati, zaradi česar je potrebno njegovo premoženje ovrednotiti po iztržljivih vrednostih.

Drugače kot pri stečaju družba med likvidacijskim postopkom nadaljuje poslovanje, seveda le toliko, da se začetni posli dokončajo in da se izpolnijo pogodbe, sklenjene pred uvedbo likvidacijskega postopka. ZPPSL namreč likvidacijskemu upravitelju ne daje pravice do odstopa od pogodb oziroma začetnih poslov, zato jih mora družba izpeljati do konca, torej izpolniti svoje obveznosti oziroma unovčiti svoje terjatve. Zaradi nadaljevanja poslov zakon tudi ne predvideva samodejnega prenehanja delovnega razmerja zaposlenih.

Po plačilu dolgov družbe likvidacijski upravitelj pripravi poročilo o poteku likvidacije ter predlog za razdelitev premoženja, kot to določa 384. člen ZGD. Na podlagi sprejetega predloga o poteku likvidacijskega postopka se sprejme sklep o razdelitvi premoženja. Po poplačilu vseh obveznosti se preostalo premoženje razdeli med delničarje v sorazmerju z njihovimi deleži. Iz preostalega premoženja se najprej poplačajo preostali stroški likvidacijskega postopka, med katere sodijo tudi stroški likvidacijskega upravitelja in nagrada za delo, ki mu pripada na podlagi zakona o stečaju. Likvidacijski upravitelj razdeli premoženje praviloma v 30 dneh po sprejetju sklepa o razdelitvi, vendar mora pri tem paziti še na en rok, predpisan z zakonom, to je 6 mesecev od zadnje objave sklepa o likvidaciji. Čakalni rok 6 mesecev je predpisan predvsem za zavarovanje koristi upnikov, vendar je to tudi obdobje, v katerem naj bi lastniki, seveda le če gre za prostovoljno likvidacijo družbe, svojo odločitev ponovno pretehtali. V tem času se še lahko namreč premislijo in ustavijo postopek likvidacije, družba pa nadaljuje svojo dejavnost.

Premoženje se razdeli med delničarje oziroma družbenike praviloma v denarju, le izjemoma v naravi, če se lastniki o tem že prej sporazumejo. Če se premoženje ne razdeli v predpisanem roku, mora likvidacijski upravitelj za preostale upravičence položiti sredstva pri pristojnemu sodišču. Za morebitno škodo, ki jo povzroči upnikom, odgovarja s svojim premoženjem do petkratnega zneska, prejetega za svoje delo. ZGD v 388. členu določa odškodninsko odgovornost tudi v tem primeru, ko sredstva likvidacijskega upravitelja niso dovolj. Takrat so za škodo solidarno odgovorni vsi delničarji do višine izplačanih deležev iz likvidacijske mase.

Vsa dejanja v likvidacijskem postopku se opravijo zaradi prenehanja družbe, ki pa ne pomeni nujno tudi uničenja podjetja kot funkcionalno organiziranega premoženja družbe. Ker je treba v postopku likvidacije poplačati upnike, je treba premoženje družbe bodisi prodati bodisi poplačati upnike s premoženjem v stvareh in pravicah.

5.3. Postopek prisilne likvidacije po ZPPSL

O prisilni likvidaciji govorimo, kadar likvidacije ne sproži odločitev delničarjev oziroma družbenikov o prenehanju družbe, temveč jo izvede sodišče. Kdaj sodišče izvede likvidacijo, je določeno v ZGD in v ZPPSL. Na splošno lahko rečemo, da se izvede takrat, kadar družba sama ni sposobna sprejeti sklepa o prenehanju in začeti likvidacijskega postopka, vendar je ta neizogiben. V takih primerih lahko vložijo predlog prenehanja družbe bodisi lastniki bodisi upniki, lahko pa ga začne sodišče samo po uradni dolžnosti. Sodišče to stori glede na 176. člen ZPPSL, kadar uprava več kot 12 mesecev ne deluje, skupščina pa ne ukrene ničesar, da bi stanje sanirala ali pa začela likvidacijski postopek. To se zgodi tudi v primerih, če se z odločbo sodišča ugotovi ničnost vpisa in če obstoječe družbe ne uskladijo svojih aktov in organiziranosti z ZGD v predpisanih rokih.

Tudi prisilna likvidacija se ne uvede oziroma se ustavi, če se v postopku ugotovi, da ni možnosti za poplačilo upnikov v celoti. Zato se na predlog likvidacijskega upravitelja po uradni dolžnosti začne stečajni postopek. V postopku poleg likvidacijskega upravitelja deluje še likvidacijski senat, upniškega odbora, za razliko od stečajnega postopka, kjer je ustanovljen po potrebi, ni.

V nasprotju s prostovoljno likvidacijo družbe likvidacijski upravitelj pri prisilni likvidaciji odškodninsko ne odgovarja za neprijavljene znane terjatve, temveč odgovarjajo delničarji oziroma družbeniki do velikosti premoženja, prevzetega iz likvidacijske mase.

Pravne posledice uvedbe likvidacijskega postopka so smiselno enake uvedbi stečajnega postopka, razen izjem, ki jih določa 182. člen ZPPSL. Za razliko od stečajnega postopka, ima poleg že navedenih, likvidacijski naslednje drugačne določbe:

- upniškega odbora ni,
- rok za prijavo terjatev ni prekluzivne narave,
- ločitveni upniki so lahko poplačani tudi izven likvidacijskega postopka, zato njihove terjatve ni potrebno prijavljati,
- ločitvene pravice, pridobljene z izvršbo v zadnjih dveh mesecih pred začetkom likvidacijskega postopka, ne prenehajo,
- o glavni razdelitvi odloča likvidacijski senat brez naroka,
- prodaja dolžnika kot pravne osebe ni možna.

5.4. Ustavitev likvidacijskega postopka in nadaljevanje poslovanja družbe

Če se bistveno spremenijo okoliščine, ki narekujejo nadaljevanje poslovanja družbe, lahko skupščina pred začetkom delitve premoženja med delničarje oziroma družbenike odloči, da družba deluje dalje. Vendar ta možnost obstaja le takrat, kadar sklep o prenehanju družbe sprejme skupščina, ne sodišče. Zato mora skupščina sprejeti sklep o ustavitvi likvidacijskega postopka, o razrešitvi likvidacijskega upravitelja in o nadaljevanju družbe. Tak sklep lahko sprejme do začetka delitve premoženja med delničarje oziroma družbenike. Likvidacijski upravitelj mora sklep predložiti sodišču in predlagati izbris vpisa začetka likvidacije iz registra.

Prehod iz likvidacijskega v stečajni postopek

Tako novi kot prejšnji stečajni zakon imata določbo, da se likvidacijski postopek ne opravi, če so podani pogoji za stečajni postopek. Pogoji za stečajni postopek pa so podani, če je dolžnik dalj časa plačilno nesposoben oziroma insolventen ali prezadolžen. Če se bo torej v postopku

likvidacije izkazalo, da sredstva dolžnika za poplačilo upnikov ne zadostujejo, bo potrebno začeti stečajni postopek.⁹

6. SKLEP

V začetku obdobja tranzicije slovenskega gospodarstva, torej v začetku devetdesetih let, se je med slovenskimi podjetji pojavilo večje število stečajev oziroma sodnih načinov prenehanja delovanja podjetij. Vzrok za ta pojav je bil predvsem proces tranzicije gospodarstva, ki je za seboj povlekel tudi nove probleme v poslovanju podjetij, katerim neizkušeni in nepripravljeni podjetniki niso bili kos. Podjetniki se niso zavedali, da stečaji predvsem velikih podjetij pustijo za seboj tudi makroekonomske in ne samo mikroekonomske posledice. Brezposelnost je tako ali tako že velik problem našega gospodarstva, povečano število stečajev in likvidacij pa jo le še povečuje. Tako se lahko zgodi, da stečaj velikega podjetja na podeželju privede do osiromašenja podeželskega prebivalstva, kar je že samo po sebi večer problem države. Zmanjša se bruto domači proizvod, pojavi se problem "sive ekonomije". Prav tako prinese propad podjetja zmanjšanje ponudbe na trgu, čeprav ta problem ni tako pereč, saj porabniki storitve ali proizvoda najdejo na trgu substitut. V državi se tako z večanjem števila stečajev znižuje nivo "splošnega optimizma" in povečuje možnost socialnih nemirov. Tako so nekatere posledice težko merljive, druge, na primer primanjkljaj v socialnih, zdravstvenih ali pokojninskih zavodih zaradi neizpolnjevanj obveznosti podjetja dolžnika, pa so dobro vidne.

Zadolženo podjetje ima za rešitev težav na razpolago več alternativ. Pri izbiri metode za rešitev plačilno nesposobnega in zadolženega podjetja se je potrebno odločiti, ali naj se podjetje ukine ali reorganizira. Prav tako se je še pomembno odločiti, ali naj se ukinitvev oziroma reorganizacija podjetja opravi zunaj stečajnega sodišča ali na stečajnem sodišču. Prav zadnje dejstvo je v Sloveniji precej drugačno kot trend v Evropi in Ameriki. V našem gospodarstvu se še v veliki meri nepremišljeno uporabljajo prisilne poravnave, stečaji in likvidacije. Nasprotno pa so insolvenčni postopki v evropskem prostoru precej bolj uporabljeni.

Podjetje, ki deluje in je zašlo v likvidnostne probleme in ga hočejo upniki, sodišče ali družbeniki ukiniti, ima na izbiro stečaj ali likvidacijo. Poglavitna razlika je ta, da se v likvidacijskem postopku iz oblikovane likvidacijske mase poplačajo vsi upniki in likvidacijski stroški, v stečajnem postopku pa stečajna masa ni dovolj velika za poplačilo vseh upnikov. Zgodi se, da so pri stečaju podjetja velikokrat prikrajšani "mali" upniki, ki pa jih je lahko zelo veliko.

⁹ Glej prilogo št. 4.

V kolikor imajo v podjetju željo nadaljevati dejavnost, menim, da bi morala podjetja pogosteje posegati po izvensodnih načinih reševanja iz krize, kot so poravnava po OZ in insolvenčni postopki reševanja podjetij, za katere pa je potreben tudi velik interes in prizadevanja zaposlenih kakor tudi zunanjih poslovnih partnerjev. Tudi sama velikost podjetij in kvaliteta kadra pogojuje načine reševanja podjetja iz krize. Tako je na primer problem za vpeljavo finančne reorganizacije v podjetju ta, da za seboj povleče veliko sodnih stroškov, saj je to zahteven postopek, ki naj bi ga opravljali strokovnjaki iz tega področja. Zato ga uporabljajo predvsem večja podjetja kot izhod iz krize, v kolikor imajo interes poslovanja še v bodoče.

Majhna podjetja pa v večini potrebnih strokovnjakov znotraj podjetja nimajo, zato se naj za uspešnejši izhod iz krize najprej poslužijo izvensodnih poravnav po OZ, kot so dogovori z dobavitelji in upniki takrat, ko imajo željo po nadaljevanju opravljanja svoje dejavnosti. V tem primeru se tudi upniki takšnega podjetja zavedajo, da z medsebojnimi izvensodnimi dogovori lahko dosežejo več oziroma jih stane manj, kot da upniki takoj sprožijo drage in včasih tudi trajajoče postopke prisilne poravnave, stečaja ali likvidacije, kajti stečajna masa malih podjetij verjetno ne bi zadostovala niti za poplačilo večine terjatev.

Velikokrat se namreč zgodi, da se zaradi različnih problemov, kot so na primer problemi z odpustitvijo delavcev, ki jih štiti naša še vedno tako omejujoča delavska zakonodaja, nepopustljivimi upniki, cenitvijo premoženja, lastništvom, zapletenimi pravnimi postopki, problemi s kolizijo zakonov, ki si lahko nasprotujejo, podaljšajo in podražijo sodne postopke prenehanj obstoja podjetij, za katere ni drugega izhoda. Menim, da s temi problemi in postopki naša podjetja kot tudi upniki niso dovolj seznanjeni, kar privede do različnih presenečenj in nejevolje upnikov, kadar svojega deleža terjatev in pravic, bodisi zaradi takšnega zakona ali pa zgolj neznanja, niso deležni v celoti. Korak naprej glede problemov in vodenja stečajnih in likvidacijskih postopkov ter postopkov prisilne poravnave pa so že naredili z uvedbo strokovnega izpita leta 1999, ki ga mora imeti stečajni, likvidacijski in upravitelj prisilne poravnave. Tako so delno pospešili sodne postopke in izboljšali kakovost in njihovo uspešnost.

Koliko se na področju stečajev in insolvenčnih postopkov pri nas lahko še naredi, bo razvidno iz prihodnjih usklajevanj slovenskih zakonov z evropskimi. Menim pa, da bi k pospeševanju uspešnejših reševanj podjetij iz krize pomagala razširjena splošna izobrazba podjetnikov o omenjeni temi. Zahteven in prepleten ZPPSL z ostalimi zakoni in problemi bi bilo potrebno predstaviti na pristopnejši in razumljivejši koncept, kar sem hotela doseči tudi jaz.

7. LITERATURA

1. Berk Aleš, Lončarski Igor, Zajc Peter: Gradivo za poslovne finance. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 296 str.
2. Blažič Vladimir: Varstvo upnikov v prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji ter pri izbrisu podjetij. Odvetnik, Ljubljana, 2000, 1 pril., str. 2-3.
3. Čad Kurner Barbara: Prehod iz likvidacijskega v stečajni postopek. Pravna praksa, Ljubljana, 1997, 16, str. 8.
4. Dubrovski Drago: Spremembe osnovnega kapitala v prisilni poravnavi – drug(ačn)o mnenje. Pravna praksa, Ljubljana, 2000, 29-30, str. 12-13.
5. Hieg Romana: Prisilna poravnava, stečaj in prenehanje kapitalskih družb. IKS, Ljubljana, 2002, 6, str. 9-38.
6. Hrovat Marko: Stečaj – oškodovanje ali zaščita upnikov. Diplomsko delo. Ljubljana: Visoka poslovna šola, 1999. 25 str.
7. Ivanjko Šime: Podjetje v krizi: sanacija ali stečaj. Pravna praksa, Ljubljana, 1997, 13, str. 1.
8. Neffat Branka: Insolvenčni postopki namesto stečaja. Pravna praksa, Ljubljana, 2002, 12, str. 43.
9. Petrovič Tomaž, Rejc Boštjan: Verižna kompenzacija je običajen način izpolnitve. Pravna praksa, Ljubljana, 2002, 20, str. 7-9.
10. Plavšak Nina: Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji s komentarjem. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1992. 557 str.
11. Repanšek Jaka: Posvetovanje: Podjetja v težavah. Pravna praksa, Ljubljana, 2000, 24-25, str. 51.
12. Šinkovec Janez, Škerget Drago: Zakon o finančnem poslovanju z uvodnimi pojasnili in Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji s komentarjem. Ljubljana: Založniška hiša Primath, 1999. 493 str.
13. Vilfan Jože: S preobratom proti stečaju. Podjetnik, Ljubljana, 2000, oktober, str. 28-29.
14. Vilfan Jože: Preobrat namesto stečaja – izhod v razvojni krizi. Podjetnik, Ljubljana, 2000, oktober, str. 30-35.
15. Viršek Damjan: WorldCom v stečaj, borze na dno. Delo, Ljubljana, 23. 07. 2002, str. 1.
16. Zajc Tamara: Stečaj v slovenski in ameriški zakonodaji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1992. 64 str.

8. VIRI

1. Načrt finančne reorganizacije. Brežice: Kmečka zadruga Brežice z.o.o., 2000. 47 str.
2. Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83/2001).

3. Pravilnik o programu in načinu opravljanja strokovnega izpita za opravljanje funkcije upravitelja v postopkih prisilne poravnave, stečaja in likvidacije (Uradni list RS, št. 74/99).
4. Statistični letopis RS 2001. Ljubljana: Zavod RS za statistiko, 2001. 662 str.
5. Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002).
6. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/1999, 110/1999, 97/2000).
7. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/1993, 29/94, 82/94, 20/1998, 32/1998, 37/1998, 84/1998, 6/1999, 54/1999, 36/2000, 45/2001, 50/2002).
8. Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (Uradni list RS, št. 67/1993, 74/1994).

PRILOGE

PRILOGA 1

Tabela 1: Ustanovitve in prenehanja poslovnih subjektov, 1990-2000

Leto	Ustanovitve	Prenehanja
1990	20635	7154
1991	17385	10532
1992	23630	9335
1993	16476	5814
1994	13425	5606
1995	13363	5152
1996	7428	5175
1997	7690	2503
1998	11488	7609
1999	9915	5528
2000	9301	13762

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2001.

PRILOGA 2

Opravljanje strokovnega izpita za opravljanje funkcije upravitelja v postopkih prisilne poravnave, stečaja in likvidacije

Pravilnik določa program strokovnega izpita za opravljanje funkcije upravitelja v postopkih prisilne poravnave, stečaja in likvidacije. Izpit zajema preverjanje znanja s področja stečajnega prava in s področja prava in ekonomije ter vključuje prepoznavanje predpisov, teorije in sodne prakse.

Program obsega naslednja strokovna znanja s področja prava in ekonomije:

- stečajno pravo: temeljni pojmi, prisilna poravnava, stečajni postopek, sodna likvidacija, kolizija zakonov in spori o pristojnosti,
- splošna pravna znanja: gospodarsko statusno pravo, lastninsko preoblikovanje in prevzemi, izbrane teme iz obligacijskih razmerij, izbrane teme iz izvršilnega postopka,
- ekonomska znanja: ekonomika podjetja, izbrana poglavja iz slovenskih računovodskih standardov, izbrana poglavja iz poslovnih financ.

Izpit je sestavljen iz pisnega in ustnega dela. Pisni del izpita traja 6 ur, ustni pa po potrebi (Pravilnik o programu in načinu opravljanja strokovnega izpita za opravljanje funkcije upravitelja v postopkih prisilne poravnave, stečaja in likvidacije, 1999).

PRILOGA 3

PRIMER: Prisilna poravnava in finančna reorganizacija Kmečke zadruge Brežice, z.o.o.

Agraria Brežice TOK KOOPERACIJA se je leta 1990 organizirala kot zadruga pod firmo AGRARIA KMEČKA ZADRUGA. Leta 1992 pa se je preimenovala v KMEČKO ZADRUGO BREŽICE, z.o.o. Prva leta delovanja je zadruga poslovala dokaj uspešno. Težave so se pričele z uvedbo stečaja Agrarie Brežice, trgovine in proizvodnje, saj ima zadruga z njo vrsto nerešenih premoženjskih zadev. V okolici Brežic se je v letu 2000 odprlo več trgovskih centrov in tako odvzelo precejšen delež prometa zadrugi. Krizo so stopnjevali še predpisi Evropske skupnosti, ki so povzročili ukinitve obrata predelave mesa. Zoper dolžnice teče na sodiščih več sodnih postopkov, zaradi premoženjskih pravnih z Agrario v stečaju in zemljiškoknjižnih vpisov pa ima blokirano vse svoje premoženje. Do vložitve predloga za uvedbo prisilne poravnave je bila zadruga blokirana le za en dan, ker ni bila zmožna plačati prispevkov iz plač in DDV. Zaradi nakopičenih težav, ki so posledica manjše proizvodnje in prodaje zaradi neugodnih vremenskih razmer v letu 2000, se je pričakovalo nadaljnje kopičenje likvidnostnih problemov.

Na dan predložitve predloga prisilne poravnave so imeli zaposlenih 32 delavcev, kar je glede na zmanjšan obseg poslovanja približno 10 zaposlenih preveč.

Predlagatelj načrta finančne reorganizacije smatra, da je Kmečko zadrugo z.o.o. Brežice možno sanirati in ji omogočiti poslovanje brez izgube ob pogojih:

- razrešitev presežnih delavcev,
- odloga in znižanje dela obveznosti,
- konverzije dela obveznosti v lastniške deleže,
- delnega dezinvestiranja,
- dokapitalizacije z novimi viri.

Narejena je bila analiza poslovanja za obdobje 1997–2000, kar je pokazalo, da je potrebna temeljita finančna reorganizacija in izvedba postopka prisilne poravnave zaradi naslednjih ugotovitev:

- prihodki iz redne dejavnosti se zmanjšujejo iz leta v leto. Vzrok je v zmanjšanju prodaje proizvodov in trgovinskega blaga,
- skupni stroški iz rednega poslovanja se povečujejo,
- do leta 2000 so izgubo iz rednega poslovanja pokrivali pozitivni učinki revalorizacije,
- obveznosti do dobaviteljev, kmetov in kreditodajalcev so se povečevale.

Namen prisilne poravnave in finančne reorganizacije je omogočiti Kmečki zadrugi Brežice normalno poslovanje, plačilno sposobnost in kapitalsko ustreznost. Za doseg cilja je potrebno izpeljati nekaj drastičnih ukrepov, ki so natančno opredeljeni, v zvezi z zaposlenimi, lokacijami trgovin, poravnati finančne obveznosti, pridobiti nove vire za razvoj novih programov, izvesti novo realno načrtovanje količin proizvedenih in prodanih izdelkov, izvrševati ažurno izterjavo dolžnikov ...

Nato so razvrstili terjatve upnikov v naslednje razrede, določili višino terjatev in odstotek terjatve, ki se bo poplačal:

- razred terjatev dolžnikovih upnikov, katerih terjatve so nastale po začetku postopka prisilne poravnave in so terjatve pripravljene spremeniti v lastniške deleže,
- razred terjatev dolžnikovih ločitvenih upnikov, v katere razvrščajo kreditodajalce, ki imajo svojo terjatev zavarovano v vknjižbo zastavne pravice na nepremičninah, zastavo delnic oziroma deležev ali odstopom dolžnikovih terjatev,
- razred upnikov, ki so pripravljene svoje terjatve spremeniti v lastniške deleže,
- razred terjatev do dobaviteljev, delavcev, kreditodajalcev in države.

Opredelili so tudi stanje obveznosti in obveznosti poplačila upnikov, naredili projekcijo poslovnega uspeha in denarnega toka v letih 2001–2005. Vse izkaze pa so seveda tudi revidirali.

Vir: Načrt finančne reorganizacije Kmečke zadruge Brežice, z.o.o.

PRILOGA 4

PRIMER: Podjetje X

Nad dolžnikom je bil s sklepom sodišča dne 15. 11. 1993 začet likvidacijski postopek. Predlog za začetek likvidacijskega postopka je podal edini ustanovitelj dolžnika, in sicer iz razloga, ker so pri dolžniku prenehali pogoji za opravljanje gospodarske dejavnosti. Ker je bil dolžnik družbeno podjetje, je sodišče odločilo, da se za primer likvidacije družbenih podjetij še vedno uporablja določbe ZPPSL, ker se ZGD o likvidacijah družb ne uporablja za družbena podjetja (Čad Kurner, 1997, str. 8).

Med postopkom pa se je izkazalo, da je situacija v likvidacijskem dolžniku v veliki meri odvisna od poteka stečajnega postopka "matere", ki je bila 100-odstotno družbenik likvidacijskega dolžnika ter od poteka likvidacijskih postopkov ostalih hčerinskih družb. Razmerja med materjo in hčerinskimi družbami so bila pravno formalno pomanjkljivo urejena. Zaradi tega je med "materjo" in hčerinskimi družbami prišlo do večjega števila sporov na sodišču, kar je precej zavleklo sam potek stečajnega in likvidacijskih postopkov in zato tudi unovčevanja premoženja posameznih družb. Tako je likvidacijski upravitelj dne 21. 11. 1996 predlagal uvedbo stečajnega postopka nad likvidacijskim dolžnikom, saj je bilo iz bilance dolžnika razvidno, da premoženje ne zadošča več za celotno poplačilo upnikov (Čad Kurner, 1997, str. 8).